

IV

Vida oficial da RAG

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE

CRÓNICA DA ACADEMIA (2009)

NECROLÓXICAS:

ANTONIO GIL MERINO / Lucía Fernández Gil

A ACADEMIA NA ACTUALIDADE (ANO 2009)

Directiva da Real Academia Galega

Dende o 17 de decembro de 2005 ata o 18 de decembro de 2009, a Executiva da RAG estivo formada polos seguintes membros:

- Presidente: D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.
- Secretario: D. Manuel González González.
- Vicesecretario: D. Salvador García-Bodaño Zunzunegui.
- Arquiveiro-Bibliotecario: D. Xosé Luís Axeitos Agrelo.
- Tesoureiro: D. Andrés Fernández-Albalat Lois.

Dende o 19 de decembro ata a elección da nova executiva (23 de xaneiro de 2010), exerceu o cargo de presidente en funcións D. Manuel González González.

Relación de académicos numerarios:

1. Excmo. Sr. D. Francisco Fernández del Riego. Ingreso: 26 de novembro de 1960. Faleceu o 26 de novembro de 2010
2. Excmo. Sr. D. Antonio Gil Merino. Ingreso: 13 de decembro de 1975. Faleceu o 18 de outubro de 2009.
3. Excmo. Sr. D. Andrés Torres Queiruga. Ingreso: 20 de xuño de 1980.
4. Excmo. Sr. D. Francisco Xabier Río Barxa. Ingreso: 25 de xuño de 1983. Faleceu o 5 de xaneiro de 2011.
5. Excma. Sra. D.ª Olga Gallego Domínguez. Ingreso: 15 de novembro de 1986. Faleceu o 4 de setembro de 2010.
6. Excmo. Sr. D. Manuel González González. Ingreso: 7 de febreiro de 1992.
7. Excmo. Sr. D. Salvador García-Bodaño Zunzunegui. Ingreso: 25 de novembro de 1992.
8. Excmo. Sr. D. Xesús Alonso Montero. Ingreso: 30 de outubro de 1993.
9. Excmo. Sr. D. Xesús Ferro Ruibal. Ingreso: 4 de maio de 1996.
10. Excma. Sra. D.ª Luz Pozo Garza. Ingreso: 29 de novembro de 1996.
11. Excmo. Sr. D. Xosé Ramón Barreiro Fernández. Ingreso: 14 de febreiro de 1997.
12. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Franco Grande. Ingreso: 3 de xullo de 1998.
13. Excmo. Sr. D. Antón Santamarina Fernández. Ingreso: 24 de outubro de 1998.
14. Excmo. Sr. D. Xaime Illa Couto. Ingreso: 29 de xaneiro de 1999.
15. Excmo. Sr. D. Ramón Lorenzo Vázquez. Ingreso: 7 de maio de 1999.
16. Excmo. Sr. D. Andrés Fernández-Albalat Lois. Ingreso: 28 de maio de 1999.
17. Excmo. Sr. D. Francisco Fernández Rei. Ingreso: 25 de setembro de 1999.
18. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Méndez Ferrín. Ingreso: 30 de setembro de 2000.
19. Excma. Sra. D.ª Xohana Torres Fernández. Ingreso: 27 de outubro de 2001.
20. Excmo. Sr. D. Xosé Neira Vilas. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
21. Excmo. Sr. D. Francisco Díaz-Fierros Viqueira. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
22. Excma. Sra. D.ª Rosario Álvarez Blanco. Ingreso: 6 de xuño de 2003.
23. Excmo. Sr. D. Víctor Fernández Freixanes. Ingreso: 27 de febreiro de 2004.
24. Excmo. Sr. D. Xosé Luís Axeitos Agrelo. Ingreso: 30 de outubro de 2004.
25. Excmo. Sr. D. Euloxio Rodríguez Ruibal. Ingreso: 24 de marzo de 2006.
26. Excmo. Sr. D. Darío Xohán Cabana Yanes. Ingreso: 22 de abril de 2006.

27. Excmo. Sr. D. Ramón Villares Paz. Ingreso: 24 de novembro de 2006.
28. Excma. Sra. D.ª Margarita Ledo Andión. Ingreso: 7 de febreiro de 2009.
29. Excmo. Sr. D. Manuel Rivas Barrós. Ingreso: 12 de decembro de 2009.
30. Excmo. Sr. D. Bernardino Graña Villar. Académico electo: 27 de xuño de 2009.

Relación dos actuais académicos correspondentes:

1. Ilmo. Sr. D. Francisco Mayán Fernández. Ingreso: 16 de xaneiro de 1944.
Faleceu o 5 de setembro de 2010
2. Ilmo. Sr. D. Manuel Fraga Iribarne. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
3. Ilmo. Sr. D. Benito Varela Jácome. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
Faleceu o 22 de outubro de 2010.
4. Ilmo. Sr. D. José Luis Varela Iglesias. Ingreso: 26 de marzo de 1950.
5. Ilmo. Sr. D. Carlos Pereira Amil. Ingreso: 4 de maio de 1952.
6. Ilmo. Sr. D. Manuel Lucas Álvarez. Ingreso: 4 de marzo de 1955.
7. Ilmo. Sr. D. Manuel Fernández Rodríguez. Ingreso: 25 de marzo de 1956.
8. Ilmo. Sr. D. Baldomero Cores Trasmonte. Ingreso: 5 de xuño de 1958.
9. Ilmo. Sr. D. Antonio Iglesias Álvarez. Ingreso: 23 de abril de 1961.
10. Ilmo. Sr. D. José Isorna Ferreirós. Ingreso: 25 de xuño de 1967.
11. Ilmo. Sr. D. José Ignacio Carro Otero. Ingreso: 22 de outubro de 1967.
12. Ilmo. Sr. D. Xosé López Calo. Ingreso: 22 de outubro de 1967.
13. Ilmo. Sr. D. Carlos Compairé Fernández. Ingreso: 10 de marzo de 1968.
14. Ilmo. Sr. D. Basilio Losada Castro. Ingreso: 26 de xaneiro de 1969.
15. Ilmo. Sr. D. Francisco Guitián Ojea. Ingreso: 19 de abril de 1970.
Faleceu o 4 de abril de 2009.
16. Ilmo. Sr. D. Daniel D. Vidart. Ingreso: 5 de xullo de 1970.
17. Ilmo. Sr. D. Carlos A. Zubillaga. Ingreso: 25 de outubro de 1970.
18. Ilmo. Sr. D. Manuel Carlos García Martínez. Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
19. Ilmo. Sr. D. Xosé Manuel González Reboredo. Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
20. Ilmo. Sr. D. Fernando Acuña Castroviejo. Ingreso: 30 de xaneiro de 1972.
21. Ilmo. Sr. D. Manuel Remuñán Ferro. Ingreso: 11 de decembro de 1983.
22. Ilmo. Sr. D. Francisco Xavier Carro Rosende. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
23. Ilmo. Sr. D. Fernando López-Acuña López. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
24. Ilmo. Sr. D. David Mackenzie. Ingreso: 17 de novembro de 2001.
25. Ilmo. Sr. D. Ivo Castro. Ingreso: 9 de febreiro de 2002.
26. Ilmo. Sr. D. Dieter Kremer. Ingreso: 9 de febreiro de 2002.
27. Ilma. Sra. D.ª Teresa Barro Muñoz-Ortiz. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
28. Ilmo. Sr. D. Xosé María Lema Suárez. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
29. Ilmo. Sr. D. Ramón Lugrís Pérez. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
30. Ilmo. Sr. D. Fernando Pérez-Barreiro Nolla. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
Faleceu o 4 de xaneiro de 2010.
31. Ilmo. Sr. D. Xulio Ríos. Ingreso: 22 de xuño de 2002.
32. Ilmo. Sr. D. Luís Daviña Facal. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
33. Ilmo. Sr. D. Johannes Kabatek. Ingreso: 28 de setembro de 2002.
34. Ilmo. Sr. D. Xoán Babarro González. Ingreso: 14 de decembro de 2002.
35. Ilmo. Sr. D. Xoán Bernárdez Vilar. Ingreso: 22 de febreiro de 2003.

36. Ilmo. Sr. D. Francisco Calo Lourido. Ingreso: 22 de febreiro de 2003.
37. Ilmo. Sr. D. Benigno Fausto Galdo Fernández. Ingreso: 12 de xullo de 2003.
38. Ilmo. Sr. D. Augusto Pérez Alberti. Ingreso: 7 de febreiro de 2004.
39. Ilmo. Sr. D. Xosé Xove Ferreiro. Ingreso: 7 de febreiro de 2004.
40. Ilmo. Sr. D. Modesto Aníbal Rodríguez Neira. Ingreso: 27 de marzo de 2004.
41. Ilma. Sra. D.ª María Dolores Sánchez Palomino. Ingreso: 27 de marzo de 2004.
42. Ilmo. Sr. D. Marcos Valcárcel López. Ingreso: 19 de xuño de 2004.
Faleceu o 5 de decembro de 2010.
43. Ilmo. Sr. D. Francisco Antonio Cidrás Escáneo. Ingreso: 27 de marzo de 2004.
44. Ilmo. Sr. D. Ernesto Xosé González Seoane. Ingreso: 27 de marzo de 2004.
45. Ilmo. Sr. D. Domingo Frades Gaspar. Ingreso: 9 de outubro de 2004.
46. Ilmo. Sr. D. Felipe Lubián Lubián. Ingreso: 9 de outubro de 2004
47. Ilmo. Sr. D. Héctor Manuel Silveiro Fernández. Ingreso: 9 de outubro de 2004.
48. Ilmo. Sr. D. Carlos Xesús Varela Aenlle. Ingreso: 9 de outubro de 2004.
49. Ilmo. Sr. D. Manuel Caamaño Suárez. Ingreso: 18 de decembro de 2004.
50. Ilmo. Sr. D. Jorge Arbeleche. Ingreso: 20 de setembro de 2005.
51. Ilmo. Sr. D. Nicandro Ares Vázquez. Ingreso: 22 de abril de 2006.
52. Ilmo. Sr. D. Craig Patterson. Ingreso: 13 de xaneiro de 2007.
53. Ilmo. Sr. D. Luís Manuel García Mañá. Ingreso: 28 de abril de 2007.

Relación dos actuais académicos de honor:

1. Excmo. Sr. D. Giuseppe Tavani. Ingreso: 22 de maio de 2004.
2. Excmo. Sr. D. John Rutherford. Ingreso: 4 de outubro de 2008.
3. Excmo. Sr. D. José Viale Moutinho. Académico electo: 20 de decembro de 2008.

CRÓNICA DA ACADEMIA (ANO 2009)

XUNTAS CELEBRADAS

O Pleno da Real Academia Galega reuniuse en Xunta ordinaria e extraordinaria, durante o ano 2009, nas seguintes datas:

- Xunta extraordinaria: 7 de febreiro de 2009
(Ingreso de D.ª Margarita Ledo Andión)
- Xunta ordinaria: 28 de marzo de 2009
- Xunta extraordinaria: 17 de maio de 2009
(Día das Letras Galegas)
- Xunta ordinaria: 27 de xuño de 2009
- Xunta ordinaria: 31 de xullo de 2009
- Xunta extraordinaria: 10 de outubro de 2009
- Xunta extraordinaria: 12 de decembro de 2009
(Ingreso de D. Manuel Rivas Barros)
- Xunta extraordinaria: 14 de novembro de 2009
(Homenaxe a Ramón Cabanillas en Cambados con motivo do seu 50 cabodano).
- Xunta ordinaria: 18 de decembro de 2009

A Comisión Executiva da Real Academia Galega, reuniuse nas seguintes datas:

- Xunta de goberno: 28 de xaneiro de 2009
- Xunta de goberno: 13 de xullo de 2009
- Xunta de goberno: 26 de maio de 2009
- Xunta de goberno: 16 de xuño de 2009
- Xunta de goberno: 30 de xullo de 2009
- Xunta de goberno: 14 de setembro de 2009
- Xunta de goberno: 1 de outubro de 2009
- Xunta de goberno: 19 de novembro de 2009

INGRESO DE ACADÉMICOS

De honra

Non ingresou ningún académico de honra.

A Real Academia Galega, en Plenario ordinario celebrado o 31 de xullo de 2009, acordou declarar nulo o nomeamento de Francisco Franco Bahamonde como Presidente honorario e eliminar o seu nome da nómina de membros da Real Academia Galega.

Previamente, examinouse a situación do seu nomeamento. Non se conservan actas, pero existen cartas de comunicación deste nomeamento: o acordo tomouse na sesión que a Real Academia Galega celebrou na Universidade de Santiago de Compostela, na que se produciu unha entrada masiva de novos académicos, e na que falou en nome de todos Fermín Bouza Brey. As circunstancias que rodean este nomeamento mostran con claridade que foi un nomeamento forzado polas circunstancias extraordinarias que rodeaban a RAG naquel momento en que estaban ameazadas as chamadas academias rexionais.

Numerarios

Excma. Sra. D.ª Margarita Ledo Andión

Lugar e data de ingreso: Paraninfo da Facultade de Xeografía e Historia da Universidade de Santiago de Compostela, 7 de febreiro de 2009

Título do discurso: *Do bucle e da fenda. Para un ensaio crítico sobre a cultura galega.*

Resposta da Excma. Sra. D.ª Rosario Álvarez Blanco

Comisión Executiva da RAG no acto de ingreso de Margarita Ledo Andión.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

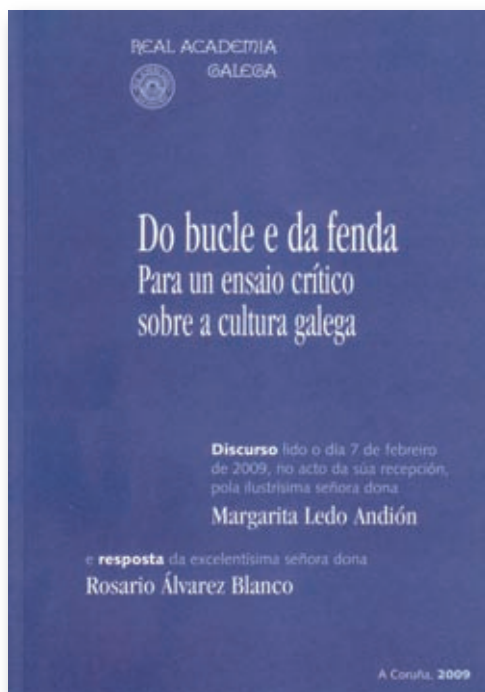

Xosé Ramón Barreiro (presidente da RAG) felicita a Margarita Ledo polo seu nomeamento como académica numeraria.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

Margarita Ledo Andi6n, académica numeraria da RAG.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

Portada do discurso de ingreso de Margarita Ledo Andi3n, *Do bucle e da fenda. Para un ensaio cr3tico sobre a cultura galega*

Margarita Ledo Andi3n (Castro de Rei, Terra Cha, 1951), escritora, cineasta, 3 actual- mente catedr3tica de Comunicaci3n Audiovisual na Universidade de Santiago de Com- postela.

Estudou xornalismo na Escola Oficial de Barcelona e foi lectora da Facultade de Letras do Porto (Portugal). De volta en Galicia, puxo en marcha e dirixiu durante tres anos o semanario nacionalista *A Nosa Terra*. Anos despois, exerceu a docencia na Facul- tade de Ciencias da Informaci3n da Universidade Aut3noma de Barcelona, fixo o dou- toramento e, de volta outra vez en Galicia, organizou a Facultade de Ciencias da Infor- maci3n da Universidade de Santiago, da cal foi decana. Os seus estudos profesionais, de gran novidade, est3n plasmados en varios libros e en numerosas colaboraci3ns en revis- tas. Como poeta, publicou dous importantes libros nos primeiros anos da d3cada dos setenta, dentro dunha est3tica m3is avanzada ca a dominante naqueles anos, e que en gran medida anuncian cami3os que se impuxeron m3is tarde. Margarita Ledo Andi3n, a3nda que a s3a activa vida de profesional da informaci3n poida facer esquecelo 3s veces, 3 unha das personalidades literarias m3is interesantes do noso tempo.

A destacar entre a s3a obra f3lmica, a direcci3n e o gui3n da longametraxe *Santa Liberdade* (2004) e *Liste, pronunciado L3ster* (2007).

Excmo. Sr. D. Manuel Rivas Barros

Lugar e data de ingreso: Paraninfo da Universidade da Coruña, 12 de decembro de 2009

Título do discurso: *A boca da literatura. Memoria, ecoloxía, lingua*

Resposta do Excmo. Sr. D. Xosé Luís Axeitos Agrelo

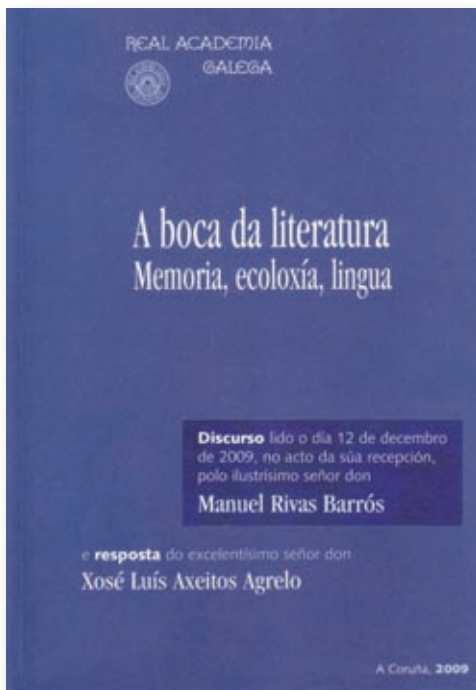
Manuel Rivas e Xosé Luís Axeitos.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

Xosé Ramón Barreiro (presidente da RAG) entrega a medalla de académico de número a Manuel Rivas.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

Manuel Rivas, membro numerario da RAG.
Real Academia Galega. Arquivo /
/ Foto: Xosé Castro

Portada do discurso de ingreso de Manuel Rivas Barros.
A boca da literatura. Memoria, ecoloxía, lingua

Manuel Rivas Barrós, “Manolo Rivas”, naceu na rúa Marola do barrio coruñés de Montealto o 26 de outubro de 1957. Estudou na escola pública de Castro de Elviña e no instituto de Monelos. É licenciado en Ciencias da Información pola Universidade Complutense de Madrid.

Comezou a súa carreira como xornalista moito antes de licenciarse, aos 15 anos, como meritorio en *El Ideal Gallego*.

Foi colaborador en diversos medios de comunicación galegos: *El Ideal Gallego*, *La Voz de Galicia*. Tamén colaborou nas revistas *Teima* e *Man Común*, desenvolveu unha sección fixa no semanario *A Nosa Terra*, e foi cofundador e director da revista cultural *Luzes de Galiza*.

Na actualidade mantén unha columna semanal no xornal *El País*, onde comezou como correspondente coruñés e fixo numerosas intervencións en medios de comunicacións audiovisuais.

No campo da creación literaria, deuse a coñecer como cofundador do grupo poético *Loia* e na revista co mesmo nome apareceron as súas primeiras composicións poéticas en 1977.

A partir de 1980 a obra literaria de Manolo Rivas introdúcese con audacia en todos os xéneros literarios: na poesía (*Libro do entroido*, *Mohicania*, *Balada nas praias do Oeste*), na novela (*Os comedores de patacas*, *En salvaxe compañía*, *O lapis do carpinteiro*, *A man dos paños*, *Os libros arden mal*), no relato (*Un millón de vacas*, *Que me queres amor?*, *As chamadas perdidas*), no teatro (*O heroe*), na novela infantil e xuvenil (*Todo ben*, *Bala perdida*) ou no xornalismo literario (*Toxos e frores*, *Muller no baño*, *Os grouchos*).

Moitas destas obras foron levadas ao cine (*A lingua das bolboretas*, *A rosa de pedra*) e ao teatro (*O lapis do carpinteiro*, *A man dos paños*).

Ademais da súa recoñecida obra literaria, avalada por numerosos premios (Premio de Poesía Nova de O Facho (1979), Premio Leliadoura (1989), Torrente Ballester de Narrativa (1995), Premio Nacional de Narrativa (1996), Premio da Crítica Española, Premio da Crítica de Galicia, Premio da Asociación de Escritores en Lingua Galega (1998), Premio Arcebispo Xoán de San Clemente (1998), Premio ONCE - Galicia á Solidariedade, etc) temos que destacar o compromiso de Manolo Rivas coa lingua e coa nosa cultura, que proxeitou con dignidade fóra das nosas fronteiras. Proba desta proxección é a tradución a vinte e un idiomas da súa obra narrativa *O lapis do carpinteiro* ou as trece linguas nas que se pode ler *Que me queres amor?*

Correspondentes

Non ingresou ningún académico correspondente.

DÍA DAS LETRAS GALEGAS 2009

O Día das Letras Galegas do ano 2009 foi dedicado ao egrexio intelectual Ramón Piñeiro López (Láncara, 1915 – Santiago de Compostela, 1990).

O seu nomeamento produciuse na sesión ordinaria celebrada polo Pleno da Real Academia Galega o día 5 de xullo de 2008, e tendo en conta, entre outras razóns:

- o seu esforzo por manter aceso e transmitir o facho do galeguismo nos negros anos da posguerra;
- o seu compromiso sostido ao longo dos anos coa defensa da lingua galega por considerala o elemento máis substancial da nosa identidade e un elemento fundamental de cohesión social de todos os galegos por riba das diferenzas ideolóxicas e dos intereses partidistas;
- o seu labor a favor da dignificación e da difusión da cultura galega;
- o maxisterio exercido por todos os medios que tiña ao seu dispor, pero fundamentalmente boca a boca e a través dunha copiosa correspondencia;
- tendo en conta o seu papel relevante na recuperación do recoñecemento dos dereitos xurídicos do galego como lingua “propia” de Galicia.

Os actos conmemorativos transcorreron no concello de Láncara. O acto central tivo lugar no Pavillón Polifuncional (Campo da Feira), segundo o seguinte programa:

Orde dos actos

11:30 horas

Recepción na casa do concello de Láncara (rúa Rosalía de Castro, 17).

12:00 horas

Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega no Pavillón Polifuncional (Campo da Feira), coa intervención dos Excmos. Sres. Académicos:

- D. Ramón Villares Paz.
- D. Víctor Fernández Freixanes.
- D. Andrés Torres Queiruga.

Pechou o acto o Excmo. Sr. Presidente da Real Academia Galega, D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.

14:00 horas:

Xantar popular (Carracedo).

17:00 horas:

Ofrenda floral diante do busto de Ramón Piñeiro (Carracedo).

Orde dos actos:

11:30 horas
Recepción na casa do Concello de Lãncara (rúa Rosalía de Castro, 17)

12:00 horas
Sesión plenaria extraordinaria e pública da Real Academia Galega no Pavillón Polifuncional (Campo da Feira), coa intervención dos Excmos. Sres. Académicos:

- ❖ D. Ramón Villares Paz
- ❖ D. Víctor Fernández Freixanes
- ❖ D. Andrés Torres Queiruga

Pecha o acto o Excmo. Sr. Presidente da Real Academia Galega:

- ❖ D. Xosé Ramón Barreiro Fernández

17:00 horas
Ofrenda floral diante do busto de Ramón Piñeiro (Carracedo)

Comisión Executiva da RAG e presidente da Xunta de Galicia no acto do Día das Letras Galegas dedicado a Ramón Piñeiro López.

De esquerda a dereita: Salvador García-Bodaño, Manuel González, Alberto Núñez Feijoo, Xosé Ramón Barreiro, Andrés Fernández-Albalat e Xosé Luís Axeitos.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

Ramón Villares Paz.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

Víctor Fernández Freixanes.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

Andrés Torres Queiruga.
Real Academia Galega. Arquivo / Foto: Xosé Castro

RAMÓN PIÑEIRO LÓPEZ, por Beatriz García Turnes

BIOGRAFÍA

INFANCIA

Ramón Piñeiro López naceu no seo dunha familia labrega da parroquia de Armea, concello de Láncara (Lugo), en maio de 1915. Tivo outros sete irmáns, dos que tres morreron sendo nenos. Era fillo de Vicenta López Fernández e de Salvador Piñeiro García, quen sempre demostrou unha preocupación pola cultura e pola educación dos seus pequenos superior á habitual naquela época entre a xente humilde. Isto, e a incipiente curiosidade e intelixencia de Ramón, explica que xa antes de chegar, con seis anos, á escola, o neno soubese ler, escribir e resolver algunhas operacións matemáticas. Se a escola non supuxo dificultades intelectuais para Ramón Piñeiro, adiantado con respecto aos seus compañeiros grazas á axuda familiar, si que lle causou un forte impacto ao facerlle percibir en toda a súa crueza a diglosia presente na sociedade.

Entre 1924 e 1928, Ramón Piñeiro cursou en Lugo o bacharelato elemental. Neses anos descubriu a literatura; tamén a literatura na súa lingua, que lle chegou da man dunha antoloxía de poetas nosos. Quedou impresionado ao decatarse de que o idioma de campesiños que a escola desprezaba era tan apto coma o castelán para as sutilezas da poesía.

DESCUBRIMENTO DO GALEGUISMO

A precaria situación económica da familia impediu inicialmente que Ramón Piñeiro puidese continuar os seus estudos, polo que este regresou á casa para dedicarse aos labores do campo. Mais, aconsellada polo fillo do secretario do concello de Láncara, a familia resolveu enviar a Ramón a Sarria, onde levaría a contabilidade do comercio dun amigo do pai. Alí tivo Piñeiro os seus primeiros contactos co galeguismo. Subscribiuse ao diario *El Pueblo Gallego*, onde escribían artigos na lingua de Rosalía destacados intelectuais, como Ramón Otero Pedrayo. Ademais, cando en 1931 se proclamou a II República, o galeguista Lois Peña Novo foi falar á vila nun mitin que acabou de espertar as simpatías do mozo de Armea polo movemento que o orador defendía.

A finais daquel ano, Ramón Piñeiro volveu a Lugo para cursar o bacharelato superior axudándose da circunstancia de que unha súa irmá tiña traballo e casa naquela cidade. Alí medrou o seu sentimento galeguista, polo que fundou, canda os seus compañeiros de instituto, a Mocidade Galeguista de Lugo, da que foi secretario de cultura. A súa intelixencia e a súa entrega á causa levárono a relacionarse cos líderes do Partido Galeguista (PG) e a recibir deles importantes encargos, a pesar de ser aínda moi novo. A súa traxectoria culminaría coa súa elección como secretario do Comité Provincial do partido, o que o levou a implicarse fondamente na campaña a prol do Estatuto de autonomía.

A GUERRA

Cando, o 18 de xullo daquel mesmo ano, se produciu o levantamento militar contra o goberno, Ramón Piñeiro participou como representante do PG na comisión asesora do gobernador civil en defensa da República. Dende o momento en que os sublevados tomaron o control da situación, o mozo de Láncara estivo en perigo. En diversas ocasións tivo que esquivar, só ou coa axuda de compañeiros de estudos ou amigos da familia afectos aos rebeldes, a detención e a morte. Finalmente, cando chamaron a súa quinta, incorporouse a filas, pois servir no exército dos sublevados semellaba a única opción de protexer a súa vida.

Axiña descubriu que tampouco no exército estaba a salvo das denuncias e que, aos perigos normais da guerra, debía sumar os que derivaban da súa filiación política durante os tempos da República. Á súa insegura situación persoal uniu tamén Piñeiro a angustia que lle produciu comprobar como, a medida que se prolongaba o conflito bélico, as persoas que o rodeaban se ían insensibilizando e endurecendo. Agoniado ante a posibilidade de rematar coma elas, caeu na depresión. Desta experiencia xurdiu, unha vez superada a enfermidade, o seu interese pola filosofía, na que Piñeiro buscou a resposta á actitude deshumanizada que vira xeneralizarse ao seu arredor nos tres anos de guerra.

A LOITA CLANDESTINA

Así pois, rematada a contenda, Ramón trasladouse a Santiago de Compostela para estudar os anos comúns da carreira de Filosofía e Letras. En 1942 marchou a Madrid para cursar a especialidade de Filosofía.

En 1943 participou na reconstrución clandestina do PG e pasou a formar parte do seu Comité de Dirección. Aproveitou a súa estada en Madrid para impulsar tres proxectos iniciais do partido: tomar contacto cos galeguistas exiliados, cos nacionalistas cataláns e vascos e co resto das forzas antifranquistas clandestinas. No ano 46, axudado por nacionalistas vascos, Ramón Piñeiro cruzou os Pirineos a pé e, dende a fronteira, viaxou a París para entrevistarse co presidente do goberno republicano no exilio, José Giral. A súa misión era dobre: por unha banda, conseguir que se incluíse un ministro galego no dito goberno e que este fose Castelao, tal e como acordaran todas as forzas democráticas galegas; por outra, informarse dos plans e medios que o goberno tiña para derrocar o réxime de Franco. Consegui ambos os propósitos, mais quedou desolado ao constatar que o proxecto de Giral para rematar co franquismo era inxenuo e irrealizable, froito do descoñecemento da verdadeira situación que se vivía en España. De volta a Madrid, Ramón Piñeiro foi prendido nunha reunión na que ía informar os outros grupos clandestinos das súas xestións en Francia. Foi condenado a seis anos de cárcere, dos que cumpriu tres.

A LOITA CULTURAL

Vista a fortaleza que fora adquirindo o réxime franquista e o seu progresivo recoñecemento internacional, ao saír da cadea Ramón Piñeiro creu inviable continuar cunha decidida loita política na clandestinidade e optou pola loita cultural. Tras operarse da vista, que se resentira dos tres anos de prisión, uniuse ao proxecto de levar adiante unha nova editorial, Galaxia, que lle dese cobertura legal ao galeguismo e permitirse facer públicas as súas ideas co fin de crear conciencia de país, especialmente entre as xeracións que estaban medrando baixo o férreo control ideolóxico do franquismo. Co mesmo propósito, tras instalarse en Santiago coa súa muller, Isabel López García, coa que casou en 1952, iniciaría o labor de entrar en contacto cos mozos que chegaban á cidade para cursar os seus estudos universitarios. Pola famosa mesa de braseiro da súa casa na rúa Xelmírez, 15 pasarían durante as dúas décadas seguintes moitos rapaces con inquietudes culturais e políticas.

Ramón Piñeiro foi o director literario de Galaxia e, dende ese posto, un dos principais artífices da reconstrución cultural galega da posguerra. Un dos primeiros propósitos da editorial foi crear unha revista, *Grial*, para a que non se conseguiría autorización gubernamental ata o ano 1963. Ramón Piñeiro e Francisco Fernández del Riego dirixírfana dende esa data e nela o primeiro publicaría máis de corenta colaboracións. Mais, previamente, esta publicación periódica foi saíndo do prelo de forma encuberta, como colección de libros de autoría múltiple. Na Colección *Grial*, que editou catro números antes de que as autoridades a suspendesen, publicou Ramón Piñeiro o seu primeiro ensaio filosófico: “Significado metafísico da saudade” (1951), de grande impacto nos medios intelectuais galegos e portugueses. Con esta obra demostraba sobradamente o que o goberno e moitos cidadáns poñían en dúbida: a capacidade da lingua galega para o xénero ensaístico e para a especulación filosófica. Á saudade dedicaría Ramón Piñeiro outros catro traballos máis (“A filosofía e o home”, “Para unha filosofía da saudade”, “Saudade e sociedade, dimensións do home” e “A saudade en Rosalía”) que, en 1984, reuniría no libro *Filosofía da saudade*. Dez anos antes, no volume *Olladas no futuro*, escolmara o máis significativo dos artigos que fora publicando dende o ano 49 en publicacións periódicas, nomeadamente en *Grial*. Ademais da creación orixinal, destaca no labor de Ramón Piñeiro a prol da cultura de Galicia e da dignificación da súa lingua a publicación de dúas traducións realizadas en colaboración con Celestino Fernández de la Vega: o *Cancioneiro da poesía céltica*, de Julius Pokorny, tradución que foi premiada pola editorial Bibliófilos Gallegos, e a conferencia de Martin Heidegger *Da esencia da verdade*. A significación que tiña a publicación en galego dun dos filósofos máis relevantes do momento, aínda non traducido ao castelán, non escapou ás autoridades, que puxeron reiterados atrancos á súa saída do prelo. A preocupación pola lingua galega de Ramón Piñeiro reflíctese tamén na súa dedicación á revisión e publicación do *Diccionario gallego-castellano* de Eladio Rodríguez González, que finara en 1949 sen sacar á luz o seu traballo lexicográfico.

En resposta ao afogamento da cultura galega que o franquismo practicaba sistematicamente, Ramón Piñeiro redactou un documento de denuncia que foi asinado por diversos centros galegos de América e repartido na nosa lingua, en inglés e en francés na VIII Asemblea Xeral da UNESCO (1954), causando o desconcerto entre a delegación española, presidida polo ministro de Educación. Xesús Alonso Montero deulle a este episodio o nome de “batalla de Montevideo”. A partir do ano 1966, Ramón Piñeiro foi convidado durante catro veráns ao Middelbury College de Vermont (EEUU) para impartir cursos sobre o a sociedade e o pensamento españois. En 1967 ingresou na Real Academia Galega co discurso *A linguaxe e as linguas*, en que, en opinión de Henrique Montegudo, poden atoparse ecos dos estudos de sociolingüística que estaban xermolando naqueles anos nas universidades norteamericanas.

VOLTA Á ARENA POLÍTICA

Durante os últimos anos do franquismo, Ramón Piñeiro ocupouse tamén de facilitar a creación dun partido socialista e outro de tendencia democristiá galegos, convencido de que “a maioría de idade política de Galicia tiña que consistir mesmamente en que deixase de existir un partido galeguista para que fosen galeguistas todos os partidos democráticos”. Con todo, el non se integrou en ningunha destas formacións, pois coidaba que cumpría continuar facendo unha política cultural á marxe dos partidos que servise para galeguizar a parte da sociedade que non militaba en ningún deles.

A situación cambiou coa chegada da democracia e, con ela, da posibilidade da autonomía. Ramón Piñeiro comezou por apoiar diversos manifestos a prol da consecución dun auténtico autogoberno para Galicia e por participar na formación da sociedade de estudos e opinións Realidade Galega, que esixiu para o noso país un estatuto que lle garantise niveis de autonomía equivalentes aos do País Vasco e Cataluña. Nas primeiras eleccións democráticas foi candidato ao senado por Lugo nunha candidatura de unidade dos partidos que propugnaban o federalismo. A pesar de que a apoiaban o Partido Popular Galego (demócrata-cristiáns galeguistas), o PSG, o PSOE, o PC e o Movemento Comunista de Galicia, os seus resultados foron cativos. Preocupado por asegurar a presenza galeguista no primeiro Parlamento galego, cando chegaron as eleccións autonómicas aceptou a oferta do PSdeG-PSOE de ir como independente nas súas listas. Deste xeito, foi elixido deputado autonómico, o que lle deu a oportunidade de traballar a prol da Lei de normalización lingüística, aprobada por unanimidade en 1983. Nese mesmo ano, Ramón Piñeiro foi elixido presidente do primeiro Consello da Cultura Galega, cargo que ocuparía ata o seu pasamento en 1990. mundo.

BIBLIOGRAFÍA

LIBROS:

- Olladas no futuro*. Vigo, Galaxia, 1974.
Lembrando a Castelao. Santiago de Compostela, SEPT, 1975.
Filosofía da saudade. Vigo, Galaxia, 1984.
Fermín Penzol. Vigo, Galaxia, 2001.
Da miña acordanza. Memorias. Vigo, Galaxia, 2002.
Galicia. Vigo, Galaxia, 2002.
A linguaxe e as linguas. Vigo, Galaxia, 2008.

PRÓLOGOS:

- “Carta a Novoneyra”, en Novoneyra, U.: *Os eidos*. Vigo, Galaxia, 1955.
 “Limiar” a Maside, C.: *50 dibuxos de Carlos Maside*. Vigo, Galaxia, 1959.
 “As andadas literarias de Méndez Ferrín”, en Méndez Ferrín, X. L.: *O crepúsculo e as formigas*. Vigo, Galaxia, 1961.
 “Prólogo” a Lugrís, R.: *Vicente Risco na cultura galega*. Vigo, Galaxia, 1963.
 “Prólogo” a Pondal, E.: *Queixumes dos pinos*. A Coruña, La Voz de Galicia, 1979. Prólogo a Albert Robatto, M.: *Rosalía de Castro y la condición femenina*. Madrid, Ediciones Partenón, 1981.
 “Alfredo Brañas e o galeguismo”, en Brañas, A.: *El Regionalismo: estudio sociológico, histórico y literario*. Centro Cultural Alfredo Brañas, 1982.
 “Algunhas consideracións sobre Luís Pimentel”, en *Luís Pimentel*. A Coruña, Real Academia Galega, 1990.
 “Lembrando a Luís Pimentel”, en VVAA: *Luís Pimentel (1985-1958)*. *Unha fotobiografía*. Vigo, Xerais.

ARTIGOS:

- Cancioneiriño da Virxe. Escolma de cantigas populares*, Edicións Monterrey, Vigo, 1954.
 “Saudade”, en *Gran enciclopedia gallega*. T. 28. Santiago/Xixón, Silverio Cañada Editor, s.d.
 “Retorno a Tagen Ata, por X. L. Méndez Ferrín”, *Grial* 32, 1971, pp. 238-239.
 “En percura do Castelao verdadeiro”, *Grial* 47, 1975, pp. 17-23.
 “[Castelao], mestre da conciencia galega”, *Boletín de la Real Academia Gallega* 32, 1975, pp. 106-108.
 “Sobre o pensamento galego da xeneración Nós”, *Avriense* 5, 1975, pp. 31-35.
 “Vicisitudes históricas da cultura galega”, *Cuadernos del Laboratorio de Formas de Galicia* 4. *Inauguración da Galería Sargadelos en Madrid*. Edicións do Castro, 1975; pp.105-119.
 “Castelao e Pondal, dúas visións da nosa historia”, *Homenaxe a Castelao*. Universidad de Santiago, 1976; pp. 55-59.
 “Importancia decisiva da xeneración Nós”, *Grial* 59, 1978, pp. 8-13.
 “Carlos Maside na miña lembranza”, en VVAA: *Maside: un pintor para unha terra*. Santiago de Compostela, Colexio Oficial de Arquitectos de Galicia, 1979, pp. 33-47.
 “A Galicia de Seoane”, *Grial* 65, 1979, pp. 288-92.
 “A personalidade política de Fermín Penzol”, *Grial* 73, 1981, pp. 279-88.
 “Parolar con Rafael Dieste”, *Grial* 78, 1982, pp. 467-69.
 “Peculiaridades do nacionalismo galego”, *Muga. Homenaje a Koldo Mitxelena*, 1982, pp. 12-19
 “A revista *Grial*”, en Kremer, D. e Lorenzo, R. (eds.): *Tradición, actualidade e futuro do galego*. *Actas do Coloquio de Tréveris*, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 1982, pp. 35-41.
 “Consello da Cultura Galega”, *Grial* 84, 1984, pp. 238-40.
 “Castelao político”, *Anthropos* 65, 1986, 38-41.
 “Lembrando ao Cilistro [Celestino Fernández de la Vega]”, *Grial* 95, 1987, pp. 13-22.
 “Os contos de Ánxel Fole”, *Grial* 95, 1987, pp. 113-14.
 “O pensamento de Rosalía de Castro”, *Cadernos do Instituto de Estudos Valdeorreses* 6, 1988, pp. 149-58.
 “25 anos de *Grial*”, *Grial* 100, 1988, pp. 135-37.
 “Heidegger na cultura galega”, *Grial* 103, 1989, pp. 384-89.

DISCURSOS:

- A linguaxe i as línguas*. Vigo, Galaxia, 1967 [edición facsimilar, Consello da Cultura Galega, 1994]
 “Resposta ao discurso de Andrés Torres Queiruga”, en Torres Queiruga, A.: *Nova aproximación a unha filosofía da saudade. Discurso lido na recepción pública de 20 de xuño do 1980 por Andrés Torres Queiruga*. A Coruña: Real Academia Galega, 1981.

Discurso lido na sesión de aprobación. *Lei de normalización lingüística*. Santiago de Compostela, Publicacións do Parlamento de Galicia, 1983.

“Limiar” (resposta ao discurso de ingreso na Real Academia Galega de Marino Dónega), en Dónega, M: *A memoria e os amigos*. Traslaba, Fundación Otero Pedrayo, 1994.

Traducións (en colaboración con Celestino Fernández de la Vega)

Pokorny, J.: *Cancioneiro da poesía céltica*. Santiago de Compostela, Editorial Bibliófilos Gallegos, 1952.

Heidegger, M.: *Da esencia da verdade*. Vigo, Galaxia, 1956.

Correspondencia

Fernández del Riego, F.: *Un epistolario de Ramón Piñeiro*. Vigo, Galaxia, 2000.

Alonso Girgado, L. e T. Monteagudo Cabaleiro.: *Cadernos Ramón Piñeiro II. Ramón Piñeiro: cronobiografía e cartas*. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 2003.

Alonso Girgado e outros: *Cadernos Ramón Piñeiro V. Cartas de Ramón Piñeiro a Ricardo Carballo Calero*. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 2004.

Allué Andrade, X. L.: *Cartas a un mozo galego*. Vigo, Galaxia, 2005.

ENTREVISTAS:

Fdez del Riego: *Galicia Emigrante*, 11, 1955, pp. 16-17.

X. Díaz Sixto: *Grial* 36, 1972, pp. 197-201.

V. Freixanes: *Unha ducia de galegos*. Vigo, Galaxia, 1982, pp. 103-124.

C. Casares: *Seiva* 2, 1989, pp. 135-146. L. Álvarez Pousa: *Tempos Novos* 43, 2000, pp. 64-71.

Sobre Ramón Piñeiro e o seu tempo

Alonso Girgado, L. e T. Monteagudo Cabaleiro.: *Cadernos Ramón Piñeiro II. Ramón Piñeiro: cronobiografía e cartas*. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 2003.

Alonso Montero, X.: *A batalla de Montevideo. Os agravios lingüísticos denunciados na Unesco en 1954*. Vigo, Xerais, 2003 (inclúe edición facsimilar da *Denuncia diante a Unesco da persegución do idioma galego pol-o Estado Español*. Bos Aires, 1954).

Casares, C.: *Ramón Piñeiro. Unha vida por Galicia*. Vigo, Galaxia, 2005.

Dasilva, X. M.: “Ramón Piñeiro e a prohibición de traducir ao galego”, en *Grial*, 179, 2008.

Fernández del Riego, F.: *A xeración Galaxia*. Vigo, Galaxia, 1996.

Ferreiro, Ch. e I. Pena (coords.): *Encontro Ramón Piñeiro*. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 2006.

Forcadela, M.: *Cadernos Ramón Piñeiro VIII. Diálogos na néboa, Álvaro Cunqueiro e Ramón Piñeiro na xénese da literatura galega de posguerra*. Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 2005.

Franco Grande, X. L.: *Os anos escuros*. Vigo, Galaxia, 2004.

García Turnes, B.: *Vida e obra de Ramón Piñeiro. Escolma de textos*. Galaxia, 2009.

Monteagudo, H.: “Limiar”, en Ramón Piñeiro: *A linguaxe e as linguas*. Vigo, Galaxia, 2007.

Monteagudo, H.: “Ramón Piñeiro, a Editorial Galaxia e a Real Academia Galega (1950-1962). Estratexias de resistencia idiomática fronte ao franquismo”, en *Grial* 177, 2008.

Mourelle de Lema, M. (ed.), *Ramón Piñeiro y su circunstancia*. Madrid. Grugalma, 1993.

Santamarina Fernández, A.: *A linguaxe e as linguas. Ramón Piñeiro revisitado ós 30 anos dos eu ingreso na Real Academia Galega*. A Coruña, RAG, 1998.

VVAA: “Ramón Piñeiro (1915-1990)”, *Grial*, 111, 1991.

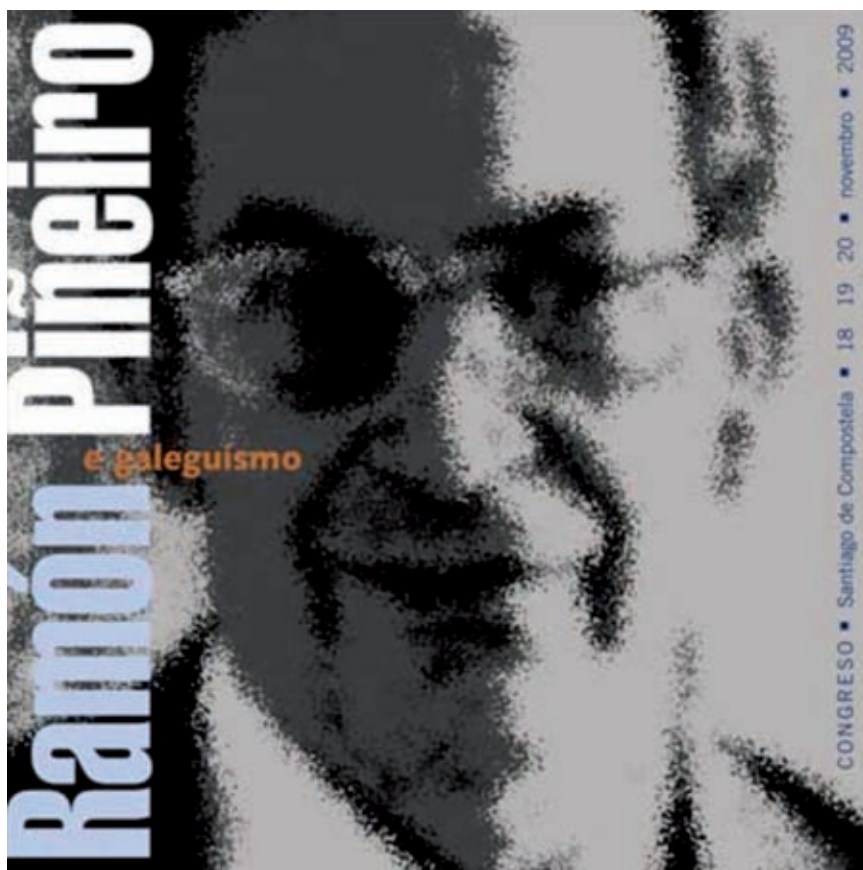
VVAA: *Homenaxe a Ramón Piñeiro*. Fundación Caixa Galicia, A Coruña, 1991.

VVAA: *Lembranza de Ramón Piñeiro. Catro discursos*. Santiago, Xunta de Galicia, 1994.

CONGRESO RAMÓN PIÑEIRO

Entre os días 18, 19 e 20 de novembro do ano 2009, celebrouse o Congreso *Ramón Piñeiro e galeguismo* que, patrocinado pola Consellería de Cultura e coa colaboración do Consello da Cultura Galega, foi o peche oficial de todas as actividades que se desenvolveron durante o ano en honra do homenaxeado o Día das Letras Galegas.

SANTIAGO DE COMPOSTELA, 18, 19 E 20 DE NOVIEMBRE DE 2009

PROGRAMA**DÍA 18 NOVEMBRO DE 2009**

- 10:00 horas   INAUGURACIÓN
 Coordinador do Congreso, Presidente do Consello da Cultura Galega,
 Presidente da Real Academia Galega, Conselleiro de Cultura e Deporte

O PENSAMENTO

- 11:00 horas   Lingua e Filoloxía: Antón Santamarina
 12:00 horas   Café
 12:30 horas   Filosofía: Andrés Torres Queiruga
 13:30 horas   Coloquio
- 16:30 horas   Idea de Galicia: Ramón Máiz
 17:30 horas   Café
 18:00 horas   Piñeiro e o marxismo: Xesús Alonso Montero
 19:00 horas   Coloquio

DÍA 19 NOVEMBRO DE 2009**A CULTURA**

- 10:00 horas   O concepto de cultura en Piñeiro: Henrique Montegudo
 11:00 horas   O labor editorial: Víctor Freixanes
 12:00 horas   Café
 12:30 horas   Relacións culturais co exterior: Ramón Villares
 13:30 horas   Coloquio
- 17:00 horas   Panel de debate e café
 Coordinador: Basilio Losada
 Participantes: Marina Mayoral, Xavier Carro, Siro López e Basilio Losada
- 19:30 horas   Coloquio

OUTROS ACTOS

29 de xaneiro de 2009: presentación, no salón de actos da Real Academia Galega, o número 10 da revista *CASAHMLET*, que contén un monográfico sobre o Teatro Fantástico.

Interveu o equipo de redacción da revista: Santiago Fernández, Manuel Lourenzo, Isaac Ferreira e Xesús Pisón.

A académica numeraria Luz Pozo Garza, reflexionou sobre a historia da revista e o Presidente da Real Academia Galega, Xosé Ramón Barreiro Fernández, clausurou o acto tras a lectura de dous textos a cargo dos actores de *CASAHAMLET*.

26 de marzo de 2009: presentación da tradución ao ruso do Tomo XIII da *Antoloxía da literatura galega*, dedicado a Manuel Curros Enríquez, edición ao coidado de dona Elena Zernova e publicada polo Centro de Estudos Galegos da Universidade de San Petersburgo.

O acto tivo lugar no salón de actos da Real Academia Galega.

Estiveron presentes: Elena Zernova; Xosé María Paz Gago; María Xosé Bravo, Concelleira de Cultura do concello da Coruña e Marisol López Martínez, Secretaria Xeral de Política Lingüística

17 de xullo de 2009: con motivo da conmemoración do 90 aniversario da sede de Euskaltzaindia, o presidente e o secretario da Real Academia Galega, Xosé Ramón Barreiro Fernández e Manuel González González, desprazáronse a Bilbao para estaren presentes neste evento. Ademais de celebrar o 90 aniversario, este encontro serviu para promover a interacción entre os traballos das academias.

6 de setembro de 2009: entrega do XXV PREMIO “CELANOVA, CASA DOS POETAS” á Real Academia Galega.

SECCIÓNS DA REAL ACADEMIA GALEGA

I. SECCIÓN DE LINGUA: componse dos seguintes seminarios:

1. Seminario de Lexicografía

Creado en 1983.

Director: D. Manuel González González.

Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

Traballos desenvolto:

Durante o ano 2009 realizáronse as seguintes actividades:

1. Revisión da nova edición do Dicionario da RAG
Continuouse coa revisión do *Dicionario da Lingua Galega* da Real Academia Galega. Enviouse unha copia do texto aos académicos para o seu exame e corrección. Un número importante das discrepancias manifestadas por algún dos académicos están aínda sen dilucidar.
2. Emitiuse un número considerable de informes sobre cuestións lexicográficas a pedimento de organizacións, empresas e particulares.
3. Como consecuencia das conversas mantidas con diversos colectivos de homosexuais e transexuais, acordouse introducir modificacións nas entradas *homosexual*, *homosexualidade*, *matrimonio*, *pederasta*, *pederastia*, *invertido* e *invertido*, que quedan redactadas da seguinte maneira:

homosexual [ks] *adx.* **1.** Que sente atracción sexual polas persoas do seu mesmo sexo. *Unha lesbiana é unha muller homosexual.* Tamén s. *Un homosexual.* **2.** Propio da homosexualidade ou relativo a ela. *Relacións homosexuais.* ANT. **heterosexual.**

homosexualidade [ks] *s.f.* Atracción sexual polas persoas do mesmo sexo. *Nas súas películas adoita saír o tema da homosexualidade.*

matrimonio *s.m.* **1.** Unión de dúas persoas feita legal por medio de cerimonia civil ou relixiosa. *Contraeron matrimonio polo rito da Igrexa católica.* **2.** Situación ou estado dunha persoa ou dunha parella que se uniu en matrimonio. *Non lles vai ben no matrimonio.* **3.** Parella unida en matrimonio. *Son cinco de familia, o matrimonio e tres fillos.*

pederasta *s.m.* Persoa que practica a pederastia. *Foi condenado por pederasta.*

pederastia *s.f.* Abuso sexual cometido por un adulto cun menor. *A pederastia está penada pola lei.*

inversión *s.f.* **1.** Acción e efecto de inverter ou inverterse. *Ao facer a inversión das figuras, aparecían outras con significado diferente.* **2. Biol.** Fenómeno polo cal un individuo dun determinado sexo, nun certo momento da súa vida, se transforma adquirindo caracteres e capacidades funcionais propias do outro sexo. *A inversión sexual dáse nalgúns peixes e anfibios, que se comportan coma machos nunha parte da súa existencia e coma femias noutra.* OBS. Para esta acepción utilízase tanto **inversión** coma **inversión sexual**.

invertido -a *part.* **1.** Participio do verbo *inverter*. // *adx.* **2. Biol.** Que padece inversión sexual. *Nesa poboación de anfibios atopouse un índice baixo de individuos invertidos.*

4. Publicouse o número dobre 30/31 (2008/2009) de *Cadernos de lingua*, co seguinte contido:

ARTIGOS

X. H. COSTAS GONZÁLEZ, “A deturpación da toponimia galega do Eo-Navia”.

S. DOMÍNGUEZ PORTELA, “Olla e mira, dous marcadores discursivos en tres linguas: portugués, galego e español”.

A. B. ESCOURIDO PERNAS, “A prosodia de Camelle: descrición acústica dunha fala”

A. RODRÍGUEZ GUERRA, “A oración en galego medieval (AOGM): O banco de datos sintácticos medievais do ILG “.

E. DOMÍNGUEZ NOYA, FCO. M. BARCALA RODRÍGUEZ, M. A. MOLINERO, “Avaliación dun etiquetador automático estatístico para o galego actual: Xiada”.

RECENSIÓNS

Petit atlas lingüístic del domini catalá, J. VENY (M. González)

Historia de la lengua gallega, R. MARIÑO PAZ (E. Moscoso Mato)

2. Seminario de Sociolingüística

Creado en 1990.

Director: D. Manuel González González.

Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

Traballos desenvolto:

Durante o ano 2009 no Seminario de sociolingüística realizouse a análise dos resultados das enquisas para a actualización do Mapa Sociolingüístico de Galicia na parte correspondente a Opinións e estereotipos lingüísticos en Galicia.

1. Preferencias motivacionais polas linguas en Galicia.

1.1.1. Comparación entre as preferencias motivacionais para falar e a lingua habitual

1.1.2. Preferencias motivacionais para falar segundo a lingua habitual

1.1.3. Preferencias motivacionais para falar segundo a idade

1.1.4. Preferencias motivacionais para falar segundo o nivel de estudos

1.1.5. Preferencias motivacionais para falar segundo o hábitat de residencia

1.1.6. Preferencias motivacionais para falar nas sete cidades principais

1.1.7. Preferencias motivacionais para falar segundo o xénero

1.2. Preferencias motivacionais para ler

1.2.1. Comparación entre as preferencias motivacionais para a lectura e a lingua de lectura habitual

1.2.2. Preferencias motivacionais na lectura segundo a lingua habitual

1.2.3. Preferencias motivacionais na lectura segundo a idade

1.2.4. Preferencia motivacional na lectura segundo o nivel de estudos

1.2.5. Preferencia motivacional na lectura segundo o hábitat de residencia

1.2.6. Preferencia motivacional na lectura nas sete cidades principais

1.2.7. Preferencias motivacionais na lectura segundo o xénero

1.3. Preferencias motivacionais polo modelo educativo bilingüe no ensino obrigatorio

1.3.1. Preferencias motivacionais polo modelo educativo bilingüe

- 1.3.2. Preferencias motivacionais polo modelo educativo bilingüe segundo a idade
- 1.3.3. Preferencias motivacionais polo modelo educativo bilingüe segundo o nivel de estudos
- 1.3.4. Preferencias motivacionais polo modelo educativo bilingüe segundo o hábitat de residencia
- 1.3.5. Preferencia motivacional polo modelo educativo bilingüe nas sete cidades principais
- 1.3.6. Preferencias motivacionais polo modelo educativo bilingüe segundo o xénero
- 1.4. Preferencias motivacionais nos medios de comunicación e nas TIC
  - 1.4.1. Comparación entre as preferencias motivacionais polas linguas nos xornais, a lingua preferida na lectura xeral e a lingua de lectura habitual
  - 1.4.2. Preferencias motivacionais polas linguas nos medios de comunicación e nas TIC segundo a lingua habitual
  - 1.4.3. Preferencias motivacionais polas linguas nos medios de comunicación e nas TIC segundo a idade
  - 1.4.4. Preferencia motivacional polas linguas nos medios de comunicación e nas TIC segundo o nivel de estudos
  - 1.4.5. Preferencias motivacionais polas linguas nos medios de comunicación e nas TIC segundo o hábitat de residencia
  - 1.4.6. Preferencia motivacional polas linguas nos medios de comunicación e nas TIC nas sete cidades principais
  - 1.4.7. Preferencias motivacionais polas linguas nos medios de comunicación e nas TIC segundo o xénero
5. Preferencias motivacionais polas linguas nas situacións formais
  - 1.5.1. Preferencias motivacionais polas linguas nos contratos segundo a lingua habitual
  - 1.5.2. Preferencias motivacionais polas linguas nos contratos segundo a idade
  - 1.5.3. Preferencias motivacionais polas linguas nos contratos segundo o nivel de estudos
  - 1.5.4. Preferencias motivacionais polas linguas nos contratos segundo o hábitat de residencia
  - 1.5.5. Preferencias motivacionais polas linguas nos contratos nas sete cidades principais
  - 1.5.6. Preferencias motivacionais polas linguas nos contratos segundo o xénero

- 1.5.7. Preferencia motivacional polas linguas para os oficios no casamento segundo a lingua habitual
  - 1.5.8. Preferencias motivacionais polas linguas para os oficios no casamento segundo a idade
  - 1.5.9. Preferencias motivacionais polas linguas para os oficios no casamento segundo o nivel de estudos
  - 1.5.10. Preferencias motivacionais polas linguas para os oficios no casamento segundo o hábitat de residencia
  - 1.5.11. Preferencias motivacionais polas linguas para os oficios no casamento nas sete cidades principais
  - 1.5.12. Preferencias motivacionais polas linguas para os oficios no casamento segundo o xénero
2. Opinións sobre lingua e sociedade en Galicia
    - 2.1. Lingua que deben falar os galegos
      - 2.1.1. Lingua que deben falar os galegos segundo a lingua habitual
      - 2.1.2. Lingua que deben falar os galegos segundo a idade
      - 2.1.3. Lingua que deben falar os galegos segundo o nivel de estudos
      - 2.1.4. Lingua dos galegos segundo hábitat de residencia
      - 2.1.5. Lingua que deben falar os galegos nas sete cidades principais
      - 2.1.6. Lingua que deben falar os galegos segundo o xénero
    - 2.2. Lingua propia de Galicia e identidade galega
      - 2.2.1. Lingua propia de Galicia e identidade galega segundo a lingua habitual
      - 2.2.2. Lingua propia de Galicia e identidade galega segundo a idade
      - 2.2.3. Lingua propia de Galicia e identidade galega segundo o nivel de estudos
      - 2.2.4. Lingua propia de Galicia e identidade galega segundo o hábitat de residencia
      - 2.2.5. Lingua propia de Galicia e identidade galega nas sete cidades principais
      - 2.2.6. Lingua propia de Galicia e identidade galega segundo o xénero
    - 2.3. Valoración da evolución histórica do uso oral do galego
      - 2.3.1. Valoración da evolución histórica do uso oral do galego segundo a lingua habitual
      - 2.3.2. Valoración da evolución histórica do uso oral do galego segundo a idade
      - 2.3.3. Valoración da evolución histórica do galego segundo o nivel de estudos

- 2.3.4. Valoración da evolución histórica do uso oral galego segundo o hábitat de residencia
- 2.3.5. Valoración da evolución histórica do galego nas sete cidades principais
- 2.3.6. Valoración da evolución histórica do galego segundo o xénero
- 2.4. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego
  - 2.4.1. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego segundo a lingua habitual
  - 2.4.2. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego segundo a idade
  - 2.4.3. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego segundo o nivel de estudos
  - 2.4.4. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego segundo o hábitat de residencia
  - 2.4.5. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego nas sete cidades principais
  - 2.4.6. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego segundo o xénero
- 2.5. A responsabilidade na situación do galego
  - 2.5.1. A responsabilidade na situación do galego segundo a lingua habitual
  - 2.5.2. A responsabilidade na situación do galego segundo a idade
  - 2.5.3. A responsabilidade na situación do galego segundo o nivel de estudos
  - 2.5.4. A responsabilidade na situación do galego segundo o hábitat de residencia
  - 2.5.5. A responsabilidade na situación do galego nas sete cidades principais
  - 2.5.6. A responsabilidade na situación do galego segundo o xénero
- 2.6. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa
  - 2.6.1. Razóns para elixir unha das dúas linguas como lingua de interacción cos fillos
  - 2.6.2. Razóns para elixir as dúas linguas como lingua de interacción cos fillos
  - 2.6.3. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa segundo a lingua habitual
  - 2.6.4. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa segundo a idade
  - 2.6.5. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa segundo o nivel de estudos

- 2.6.6. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa segundo o hábitat de residencia
- 2.6.7. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa nas sete cidades principais
- 2.6.8. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa segundo o xénero
- 2.7. Comparación das opinións sobre lingua e sociedade entre o MSG-92 e o MSG-04
  - 2.7.1. Lingua que deben falar os galegos
  - 2.7.2. Lingua propia de Galicia e identidade galega
  - 2.7.3. Valoración da evolución histórica do uso oral do galego
  - 2.7.4. Valoración das medidas para favorecer o uso do galego
  - 2.7.5. A responsabilidade na situación do galego
  - 2.7.6. Lingua que se lles debe falar aos nenos na casa
- 3. Estereotipos dos galegos sobre os galegos e sobre os españois
  - 3.1. Estereotipos dos galegos sobre os galegos
  - 3.2. Estereotipos dos galegos sobre os españois
  - 3.3. Modelo multidimensional dos estereotipos sobre os galegos e sobre os españois

3. Servizo de Terminoloxía Científico-Técnica en lingua galega (TERMIGAL)

Creado en 1996.

Director: D. Manuel González González.

Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

Traballos desenvolto:

Durante o ano 2009, o traballo do Servizo Galego de Terminoloxía científico-técnica (TERMIGAL), dentro da RAG, centrouse especialmente nos seguintes aspectos:

1. Colaboración con Microsoft:

Asesoramento terminolóxico para a elaboración dun glosario multilingüe sobre as enfermidades da patata, a pedimento do Consello Regulador de Patata de Galicia.

Revisión do glosario inicial de termos de Windows 7 e Office 14.

Confección da guía de estilo para os localizadores de Windows 7 e Office 14.

Asesoramento terminolóxico para a localización ao galego de Windows 7 e Office 14.

Creación da listaxe de termos politicamente correctos que se van incluír en Windows 7 e Office 14.

Tradución da lista de topónimos que se van incluír en Windows 7 e Office 14.

Revisión da calidade da tradución de Windows 7, iniciada en decembro de 2009 e con data de entrega prevista para o 14 de xaneiro de 2010. Este proxecto ten por obxectivo velar pola calidade lingüística, adecuación terminolóxica e mellora da coherencia interna do sistema operativo.

2. Asesoramento terminolóxico do vocabulario castelán-galego de rugby, a pedimento do club deportivo Ourense Rugby.
3. Terminoloxía galega do motor. Elaborouse unha base de datos sobre a terminoloxía do motor do automóbil, que presenta os campos: entrada en galego, categoría gramatical, a súa definición, exemplo ilustrativo, e as posibles correspondencias desta en seis linguas (castelán, portugués, inglés, francés, catalán e italiano).
4. Dicionario galego das TIC. Termigal participou na elaboración deste Dicionario que consta de máis de 4000 termos pertencentes ás tecnoloxías da información e da comunicación. Esta obra foi coordinada polo Colexio de Enxeñeiros de Telecomunicacións de Galicia, e nela participaron uns 30 especialistas da Universidade de Vigo ou adscritos ao Colexio de ET. O traballo realizouse integramente dunha maneira telemática, e a obra foi aberta ao público o día 15 de decembro de 2009.
5. Dicionario galego de bioloxía. Proxecto realizado en colaboración coa Facultade de Bioloxía da Universidade de Santiago. Consta duns 2000 termos coas súas definicións e equivalentes en castelán e inglés. A obra está practicamente concluída, e neste momento atópase en proceso de revisión.
6. Vocabulario galego de gastronomía e alimentación. Iniciouse a revisión da base de datos de gastronomía e alimentación. Este proxecto consta de aproximadamente 3200 conceptos, inclúe definicións e recolle as equivalencias en castelán e en inglés, aínda que tamén se documentan as doutras linguas (portugués, francés, italiano e catalán) que se incluírán na versión en liña do dicionario. Na actualidade este proxecto atópase en estado de revisión: adecuación das definicións existentes á información recollida na lexislación (Códex alimentarius, regulamentos técnico-sanitarios, directivas comunitarias etc.), exame polo miúdo de cada rexistro, elaboración de informes puntuais sobre os termos problemáticos e presentación e resolución destes problemas nas reunións semanais.

7. Asesoramento terminolóxico para a elaboración dun glosario multilingüe sobre as enfermidades da pataca, a pedimento do Consello Regulador de Pataca de Galicia.
8. Revisión de textos para a páxina web do Colexio Notarial de Galicia.
9. Sección de consultas: consulta de dúbidas terminolóxicas sobre os distintos campos de especialidade é, sen ningunha dúbida, a sección do Servizo que crece dunha maneira máis notable, tanto as realizadas por vía telefónica como as realizadas por correo electrónico.

Durante o ano 2009 atendéronse máis de 2000 consultas de terminoloxía puntual, procedentes das administracións autonómica, local e do Estado, das tres Universidades Galegas, de empresas non só radicadas en Galicia, senón tamén fóra do territorio da Comunidade Autónoma, de tradutores, escritores, etc. A atención deste servizo de consultas para resolver necesidades inmediatas ocupa cada vez unha porcentaxe maior dos recursos de TERMIGAL, xa que unha parte importante das consultas necesitan un estudo previo por veces de certa complexidade que aliceren a toma de decisión por unha proposta determinada.

En canto aos ámbitos científicos de maior volume de consultas foron os das Ciencias Naturais (Botánica e Zooloxía), a informática; o mundo relacionado coa hostalaría (especialmente a gastronomía e a alimentación), a industria das artes gráficas, da madeira e da metalurxia e o mundo da economía e da empresa.

Aínda que o servizo de terminoloxía non ten como función a realización de traducións, aténdense de maneira regular as traducións de documentos procedentes de organismos públicos que necesitan un especial coidado terminolóxico.

10. Sección de documentación: mantense unha continuada actualización da sección de documentación, de maneira que se procura non só que non falte ningún dos traballos terminolóxicos realizadas referidos á lingua galega, senón tamén contar coas obras de referencia máis importantes referidas á teoría e práctica do traballo terminolóxico.

Enviáronse distintos informes sobre a bibliografía existente en determinados campos temáticos, como por exemplo, matemáticas, arquitectura, automoción, deportes, dereito, alimentación etc.

11. Publicacións e participación en reunión científicas durante o ano 2009:
Fresco Barbeito, V.: “Transliteración e adaptación do árabe: aplicación terminolóxica”, *Cadernos de lingua* 29 (2007), 5-43.
González González, M.: “Curiosidades en torno a los vocablos científicos”, *Jornadas de la Pierre Fauchard Academy* 2009. Noia, 1-2 maio 2009.

González González, M.: “A terminoloxía na normalización do galego na xustiza”, *II Xornada “Xustiza e Lingua”*, Colexio de Avogados de Santiago. Santiago, 30-10-2009.

Presentáronse dúas comunicacións no *IV Congreso da AIETI: Traducir na fronteira* sobre o método de transliteración e adaptación de arabismos e de niponismos no galego, que se publicarán nas actas do congreso.

12. Actividades de divulgación: participación nun programa de *Ben Falado* da TVG, dedicado ao Servizo de Terminoloxía Galega.

4. Seminario de Gramática

Creado no ano 2000.

Directora: D.ª Rosario Álvarez Blanco.

Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria e Real Academia Galega.

Traballos desenvolto:

A elaboración dunha gramática e un dicionario forma parte da misión que marca o nacemento da Real Academia Galega. Cumprido xa un século desde aquel momento inaugural, os seus estatutos seguen situando en primeiro lugar o obxectivo da elaboración da norma gramatical, ortográfica e fónica.

Nos últimos anos, un equipo de gramáticos, coordinado por Rosario Álvarez, ten o cometido de elaborar a gramática institucional da RAG; o equipo, que permanece coa mesma composición desde o inicio, definiu os seus criterios e obxectivos en Álvarez/Monteagudo 2004. A gramática académica que se pretende é unha gramática de referencia, que describe o galego estándar e o “bo” uso da lingua; non se programa como unha gramática prescritiva senón cunha gramática descritiva, mais así a todo debe orientar o uso oral e escrito do galego máis axeitado a cada situación lingüística.

Da súa natureza nace tamén a súa dificultade, pois a gramática da RAG non pode ser unha gramática máis. Os promotores e os redactores son conscientes de que calquera texto gramatical emanado da institución que ten a autoridade en materia normativa vai ser entendido cun forte carácter prescritivo. Son conscientes tamén de que o usuario vai demandar dese texto unha luz que disolva os seus problemas, polo que se sentirá defraudado sempre que o texto non o guíe nas súas dúbidas.

Por tanto, o novo texto ten que ser descritivo do estándar, e para iso é preciso definir que é ou non é “estándar”, mais alá da norma morfolóxica que marcan as *Normas*. Como se indica no inicio do texto normativo, o estándar debe ser fiel á lingua falada e asentar na tradición, ademais de ser congruente coas outras linguas románicas, nomeadamente o portugués. No ano 2009, Álvarez,

González e Xove dedicaron gran parte da súa investigación ó estudo determinados problemas gramaticais na lingua do século XIX, os dous primeiros centrados nas décadas iniciais e o terceiro en todo o período, incluídas as primeiras décadas do século XX. Cidrás e Regueira, por outra banda, afrontaron o estudo dos procesos de cambio lingüístico detectables no galego actual, un no campo da sintaxe e outro do plano fonético e fonolóxico; os resultados inmediatos foron publicados en forma de senllos artigos (*ELG* 2009), pero tamén terán traslación de xeito diferente ó texto da gramática académica.

Asemade, a gramática da RAG debe informar sobre a corrección lingüística e orientar o uso oral e escrito do galego máis axeitado a cada situación lingüística, Como xa foi sinalado en anterior ocasión, o equipo redactor non sempre atopa na bibliografía bases seguras que lle permitan ir máis aló da respectiva experiencia como falantes dos seus membros, polo que debe concentrar o labor en investigacións puntuais, que vén a luz en forma de artigos ou comunicacións (poñamos como exemplo os dous publicados por Álvarez/Xove en 2009 sobre os adv. *acó* e *aló*).

O auxilio ó equipo vén tamén por parte da base de datos de construcións semánticas e sintácticas dos verbos galegos máis frecuentes, dentro do proxecto *Construcións verbais e sintaxe da oración*, resultado dunha cooperación entre o ILG e o Seminario de Gramática. No ano 2009 apenas se incrementou a base con novas análises de rexistros, labor que esperamos retomar ó comezo do ano 2010. En troques, fíxose traballo de síntese a partir dos datos introducidos anteriormente; véxase, como mostra, o artigo de María Pereira, bolseira do Seminario de Gramática, en *ELG* 2009 (construcións dos verbos *oír* e *escoitar*).

5. Seminario de Onomástica

Creado en 2001.

Director: D. Antón Santamarina Fernández.

Financiamento: Real Academia Galega.

Traballo desenvolto:

A Comisión de Onomástica, a través do seu membro e académico de número, D. Xesús Ferro Ruibal, durante o ano 2009, elaborou numerosos informes solicitados por institucións xurídicas e particulares referidos, os máis deles, a establecer a forma galega correcta dun nome ou dun apelido, entre os que figuran:

Nomes: Abraam, Adrián, Arira, Calixtino, Iago, Inacio, Juan, Roxelio, Salvador, Vanessa e Xesús

Apelidos: Bertebouros, Dapena, Maio, Mauriz, Quintairo, Remeseiro, Roxo, Sestayo, Vixande.

Outros termos: Galiza, ONG, labrego, Oia e diversa documentación oficial da Policía de Galicia.

6. Cursos de lingua e cultura galegas para estranxeiros e españois de fóra de Galicia

Creados en 1993.

Director: D. Francisco Fernández Rei

Financiamento: Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia.

Colaboración: Universidade de Santiago de Compostela

Os cursos desenvolvéronse de acordo co programa previsto que se aprobou na reunión da comisión de seguimento do 28 de maio do 2009.

1. Participantes e países

Foron 100 os alumnos e alumnas que participaron nos cursos, procedentes dos seguintes países: Alemaña, Arxentina, Brasil, Reino Unido, República Checa, Chile, Costa Rica, Croacia, Cuba, Eslovenia, España, Estados Unidos, Finlandia, Francia, Grecia, Hungría, Indonesia, Italia, Marrocos, México, Polonia, Porto Rico, Portugal, Romanía, Rusia, Serbia, Ucraína e Venezuela.

2. Recepción e asignación de nivel

O mércores 2 de xullo, data de chegada do alumnado, na secretaría dos cursos instalada no seminario A do Instituto da Lingua Galega foise recibindo, a partir das dez da mañá, a cada un dos alumnos e alumnas para lles entregar o material didáctico e outro material, así como a documentación das bolsas a aqueles ós que se lle concedera.

Ás 16 h da tarde realizáronse no salón de actos da Facultade de Filosofía da USC as probas para coñecer o nivel do alumnado, especialmente para quen tiña realizado un nivel dentro destes cursos de verán. Á tarde baixa procedeuse á distribución dos grupos que, despois dalgún reaxuste, quedaron do seguinte xeito:

- Elemental A (20 estudantes): un curso teórico e práctico
- Elemental B (18 estudantes): un curso teórico e práctico
- Medio A (23 estudantes): un curso teórico e práctico
- Medio B (21 estudantes): un curso teórico e práctico
- Curso superior de Filoloxía Galega (18 estudantes)

O mesmo día 2, entre 17:30 e as 19:30 uns 50 estudantes fixeron unha visita opcional ó Museo do Pobo Galego e ó Panteón de Galegos Ilustres. Dividíronse en dous grupos, que guiaron a secretaria dos cursos de verán (Malores Villanueva) e o director dos cursos (Francisco Fernández Rei).

O día 3, das 17,30 h ás 19,30 h o historiador Miguel Anxo Seixas impartiu a conferencia “Un paseo por unha terra e un tempo”, que consistiu nun percorrido polas prazas e monumentos máis significativos do casco antigo de Santiago de Compostela, con explicacións sobre a arte e a historia de Santiago e de Galicia. Acompañouno en todo o percorrido Malores Villanueva.

3. Inauguración dos cursos

O venres 3 de xullo, despois das clases teóricas da mañá, realizouse ás 12:00 h o acto oficial de apertura dos cursos de verán no Salón de Graos da Facultade de Filosofía da Universidade de Santiago de Compostela, na praza de Mazarelos.

No acto interviñeron o Vicerreitor de Profesorado e Organización Académica da USC (D. Juan Viaño), o Secretario Xeral de Política Lingüística da Xunta de Galicia (D. Anxo Lorenzo Suárez), o Secretario da Real Academia Galega (D. Manuel González González), a Directora do Instituto da Lingua Galega da USC (D.ª Rosario Álvarez) e o Director dos cursos (D. Francisco Fernández Rei).

4. Actividades académicas

As actividades académicas con carácter obrigatorio realizáronse co seguinte horario e esquema en aulas da Facultade de Xeografía e Historia da USC:

- a) De 9:30 h a 11:30 h clases teóricas para todos os grupos na aula 9 (Elemental A), aula 11 (Elemental 2), aula 13 (Medio 1), aula 14 (Medio 2) e aula 6 (Superior).
- b) De 12:00 h a 13:30 h: conferencia sobre algún tema de cultura galega ou ben proxección de documentais ou películas, que nalgúns casos tiñan relación co tema que se ía tratar na conferencia do seguinte día. Realizáronse todas na aula 12.
- c) De 16:00 h a 17:30 h: clases prácticas para os grupos dos niveis elemental e medio nas correspondentes aulas dos grupos teóricos.

O día 3 parte das actividades académicas tiveron que realizarse noutras aulas da Facultade de Xeografía e Historia ou ben na Facultade de Filosofía.

De 16:00 h a 20:00 h a biblioteca do Instituto da Lingua Galega estivo a disposición do alumnado dos cursos, especialmente para os do curso superior no horario en que os demais estudantes tiñan as clases prácticas. Polas tardes encargouse da biblioteca foi Lucía Doval Iglesias, mentres que de mañá ocupouse Flori Xoubanova.

4.1. Profesorado

A distribución do profesorado dos niveis elemental e medio foi a seguinte:

Elemental A:

Raquel Alonso Parada (teoría)

Noelia Estévez Rionegro (práctica)

Elemental B

María Pereira Maceda (teoría)

Xurxo Martínez González (práctica)

Medio A:

Ana Fachal Fragueta (teoría)

Verónica Rúa Garrido (práctica)

Medio B:

Mari Carme Pazos Balado (teoría)

Rosa Mouzo Villar (práctica)

4.2. Curso Superior de Filoloxía Galega

Desenvolveuse co profesorado e temas que se indicaran na comisión de programación:

- I. Seminario impartido polos profesores Xesús Alonso Montero e Xosé Manuel Salgado (3, 6, 7, 8 de xullo): *Leccións de literatura galega*.
- II. Seminario impartido pola profesora Carme Hermida Gulías (10, 13, 14, 15, 16 de xullo): *Historia da lingua galega*.
- III. Seminario impartido polo profesor Xosé Luís Regueira (17, 20, 21, 22 e 23 de xullo): *Problemas de gramática galega*
- IV. Seminario impartido pola profesora Rosario Álvarez (23, 24, 28, 29, 30 de xullo): *Variación e cambio lingüísticos no galego actual*.

4.3. Conferencias

Os temas e os conferenciantes estiveron a cargo dos seguintes profesores ou investigadores:

- 6 de xullo Henrique Monteagudo: *Situación e evolución sociolingüística en Galicia*. Presentación de Malores Villanueva.
- 8 de xullo Xesús Alonso Montero: *Sobre as Cartas de republicanos galegos condenados a morte (1936-1948)*. Presentación de Francisco Fernández Rei
- 10 de xullo Xosé Ramón Barreiro: *Levantamento de 1846 e a evolución do galeguismo*. Presentación de Francisco Fernández Rei
- 13 de xullo Mar Llinares: *Mitoloxía popular en Galicia..* Presentación de Francisco Fernández Rei
- 15 de xullo Xosé Manuel Salgado: *Compostela na literatura. A presenza da cidade de pedra nos textos de Rosalía, Cabanillas, Otero Pedrayo e Méndez Ferrín cun colofón de Federico García Lorca*. Presentación de Malores Villanueva

- 17 de xullo Xosé Mª Lema Suárez: *Percorrido cultural pola Costa da Morte..* Presentación de Francisco Fernández Rei
- 20 de xullo Antón Dobao: *Unha anomalía necesaria: audiovisual en Galicia.* Presentación de Malores Villanueva
- 22 de xullo Xosé Manuel Beiras: *A economía galega hoxe.)*". Presentación de Francisco Fernández Rei
- 24 de xullo Xosé Luís Méndez Ferrín: *Función de Madrid como centro de renovación cultural de Galicia no exilio.* Presentación de Malores Villanueva
- 27 de xullo Montse Ribera (Grupo Leilía): *Leilía e o canto tradicional.* Presentación de Francisco Fernández Rei
- 29 de xullo Rosa Aneiros: *Escribir, ler, soñar: pero onde vive Dinis agora?* Presentación de Malores Villanueva.

4.4. Películas e documentais

Fixéronse as proxeccións seguintes:

- 7 de xullo Filme de Ignacio Vilar: *Pradolongo* (100 min.). Presentación de María Pereira Maceda
- 9 de xullo Ópera *O arame, ópera nun acto* (texto de Manuel Lourenzo) (68 min.). Presentación de Mari Carme Pazos Balado.
- 14 de xullo Documental de Víctor Coyote: *Afranio* (60 min.). Presentación de Xoán Carlos Domínguez Alberte
- 16 de xullo Documental de Rubén Pardiñas *Fronteiras* (58 min.). Presentación de Francisco Fernández Rei
- 21 de xullo Filme de Antón Dobao: *O clube da calceta* (90 min.). Presentación de Rosa Mouzo Villar
- 23 de xullo Filme de José Luís Cuerda: *A lingua das bolboretas* (95 min.). Presentación de Ana Fachal Fraguela.
- 28 de xullo Filme de Antón Dobao: *A mariñeira* (90 min.). Presentación de Francisco Fernández Rei.

5. Actividades extraacadémicas

A partir das 18 h realizáronse diversas actividades extraacadémicas con carácter voluntario. Salientamos soamente as que dalgún xeito se relacionan con actividades académicas dos cursos:

- a) 15 de xullo, 20 horas. Asistencia en Padrón ó acto *Commemoración do 124º Aniversario do Pasamento de Rosalía de Castro*, organizado pola Fundación Rosalía de Castro. Acudiron máis de 50 estudantes dos diversos niveis, acompañados no acto pola secretaria Malores Villanueva e o director dos cursos Francisco Fernández Rei.

- b) 16 de xullo, ás 18 h Uns 60 estudantes visitaron en dous grupos a redacción do xornal compostelán *Galicia Hoxe* e os estudos de Correo TV e Radio Obradoiro. O director e a secretaria dos cursos acompañaron cada dun dos grupos nesa visita.
  - c) O mércores 22 de xullo catro estudantes (tres do grupo medio B un do superior), xunto coa secretaria dos cursos, participaron na gravación do programa “Máis berberechos”, que a Radio Galega emitiu o 25 de xullo das doce da noite á unha da madrugada.
6. Excursións

Realizáronse tres excursións de xornada completa, tres sábados, co percorrido que en liñas xerais se indicara na sesión de programación.

A primeira excursión (4 de xullo) foi ó Museo de Víctor Corral de Baamonde (Begonte), Penas de Rodas (Begonte), San Paio de Narla (Friol), Santa Eulalia de Bóveda (Lugo), Pedregal de Irimia (Meira), castro de Viladonga e cidade de Lugo. Fixo de guía en todo o percorrido Felipe Senén (ex director do Museo Arqueolóxico da Coruña e actualmente Técnico de Xestión Cultural e Museólogo da Deputación da Coruña). A secretaria e o director dos cursos de verán participaron na excursión.

A segunda excursión (11 xullo) foi a Cedeira, onde se visitou o castelo da Concepción, con explicacións do seu guía, Gonzalo; a Santo André de Teixido e ó mirador da Garita Herbeira (en plena Capelada); logo a Cariño, onde pola tarde se visitou a fábrica de conservas “La Pureza”, guiados pola súa propietaria Ana Docanto, e finalmente visitouse o Cabo Ortegal. A guía xeral da excursión foi Ana Fachal (profesora do grupo medio A e concelleira de Turismo e Medio Ambiente en Cariño). Tamén participaron na excursión o director dos cursos e a profesora dos grupo medio B Carme Pazos.

A terceira excursión (18 xullo) foi a Muros (casco antigo e igrexa parroquial), Carnota (hórreo), Fisterra (porto e faro), Muxía (igrexa da Virxe da Barca e Pedra de abalar), dolmen de Dombate e castro de Borneiros (Cabana de Bergantiños).

A excursión guiouna Xosé María Lema Suárez (Catedrático de Xeografía e Historia e Presidente do Seminario de Estudos Comarcais da Costa da Morte), agás en Fisterra onde o guía foi Francisco Manuel López “Alexandre Nerium” (mariñeiro-poeta e actualmente guía do museo da pesxa do castelo de San Carlos de Fisterra) e no dolmen de Dombate, onde Ángel Eiroa (da Deputación da Coruña) deu as explicacións pertinentes. Tamén participaron na excursión a secretaria e o director dos cursos, a bibliotecaria dos cursos Lucía Doval e a profesora do grupo medio B Rosa Mouzo.

7. Xantar de irmandade

Programárase a celebración dun xantar de irmandade e confraternización entre o estudantado e o profesorado do curso para o 24 de xullo ó ar libre no recinto do Xirimbao, á beira do río Ulla, no concello de Teo. Celebrouse ese mesmo día, pero polo mal tempo houbo que facelo na Casa Común de Oza, amplo e soleado local social que coa infraestrutura necesaria nos cedeu o concello de Teo. O alumnado puido coñecer unhas das periferias de Santiago e particularmente a zona onde se desenvolveu a Batalla de Cacheiras, feito histórico relacionado co alzamento de 1846, tema que tratou o presidente da RAG na súa conferencia.

Despois do xantar, e durante varias horas, houbo diversas actividades de integración e un festival de cancións (e danza a cargo das estudantes gregas) no que participou todo o alumnado agrupado por países (e por rexións e nacionalidades no caso de España). Foi realmente exitosa a nova edición deste xa tradicional festival de Mundovisión, tan ben levado pola secretaria dos cursos Malores Villanueva, e que se fechou coa actuación sorpresa do coro do grupo medio B dirixido polas profesoras Carme Pazos e Rosa Mouzo.

8. Clausura dos cursos

O acto de clausura tivo lugar o día 30 de xullo, despois da revisión dos exercicios realizadas e da cumprimentación das enquisas de avaliación.

Celebrouse no Salón de Actos da Facultade de Filosofía da USC, coa participación do Reitor da USC (Senén Barro), o Secretario Xeral de Universidades da Xunta de Galicia (José Alberto Díaz de Castro), o Presidente da Real Academia Galega (Xosé Ramón Barreiro Fernández), a Directora do Instituto da Lingua Galega da USC (D^a. Rosario Álvarez) e o Director dos cursos (D. Francisco Fernández Rei). No acto entregáronse os diplomas de asistencia e tamén os diplomas de capacitación a quen superou as probas establecidas para cada nivel.

No remate do acto de clausura, igual que se fixera o día na inauguración, serviuse un refrixerio ás autoridades, ó profesorado e a todo o alumnado.

II. SECCIÓN DE HISTORIA

Creada en 1998.

Director: D. Xosé Ramón Barreiro Fernández.

Financiamento: Parlamento de Galicia e Real Academia Galega.

Traballos desenvolto:

Na espera da publicación dos tomos restantes do epistolario de Murguía, o profesor e académico Xosé R. Barreiro Fernández, actual Presidente da Academia, está a preparar unha magna biografía de D. Manuel Murguía.

Será esta obra unha obrigada referencia para aquilatar a personalidade intelectual e humana do historiador e ideólogo que contribuíu a construír a identidade de Galicia.

III. SECCIÓN DE LITERATURA

Creada en 1998.

Director: D. Xesús Alonso Montero.

Financiamento: Real Academia Galega.

Traballos desenvoltos:

A RAG colaborou na investigación e posterior publicación dunha monografía que recolle as colaboracións de Emilia Pardo Bazán relacionadas co Balneario de Mondariz. Na primeira parte da obra, Patricia Carballal recolle os artigos da escritora publicados en *Mondariz. Suplemento a La Temporada*.

Na segunda parte recolle aquelas colaboracións sobre Mondariz aparecidas en diferentes publicacións como *La Época* (Madrid), *El Imparcial* (Madrid) ou *Las Provincias* (Valencia).

No prólogo, a autora da antoloxía resalta as especiais relacións do establecemento da familia Peinador coa cultura galega e maiormente coa Academia.

Esta publicación inscríbese nun amplo programa de colaboracións históricas entre o Balneario de Mondariz e a Real Academia Galega.

BIBLIOTECA E HEMEROTECA

Creadas en 1905.

Director: D. Xosé Luís Axeitos Agrelo.

Financiamento: Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo.

Traballos desenvoltos na Biblioteca e Hemeroteca:

1. Rexistro informatizado dos fondos bibliográficos, que serve de base á elaboración de numerosas listaxes e estatísticas.

Ingreso de fondos no 2009:

Doazón: 441 obras.

Intercambio: 229 obras.

Compra: 102 obras.

2. Envío mensual de avisos de recibimento e agradecemento a todos os particulares e institucións que nos remiten publicacións, xa sexa en concepto de doazón ou intercambio.

No 2009 enviamos un total de 3 cartas e 153 correos electrónicos de agradecemento.

3. Xestión das diversas doazóns (fondos repetidos) efectuadas dende a biblioteca.

No ano 2008 foron doadas 102 obras.

4. Xestión da base de datos de intercambios de publicacións entre a Real Academia Galega e diversas entidades, así como dos correspondentes envíos.
5. No capítulo de saídas temporais de fondos destacamos a achega bibliográfica e xestión do todo o relacionado coas seguintes exposicións:
  - Cidades en guerra, 1808-1814. Vigo na guerra de Independencia*, organizada pola Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales e o Concello de Vigo.
  - Cidades en guerra, 1808-1814. Pontevedra na guerra de Independencia*, organizada pola Sociedad Estatal de Conmemoraciones Culturales e o Museo de Pontevedra.
  - Cabanillas e os artistas galegos do seu tempo* (Cambados e Pontevedra), organizada polo Concello de Cambados e o Museo de Pontevedra.
6. Colaboración bibliográfica coa Casa-Museo Emilia Pardo Bazán, especialmente no referido á actividade de *Os xoves da rúa Tabernas*.
7. Reubicación dos fondos bibliográficos situados no despacho do bibliotecario (agora tamén contabilidade), no 2º andar, que pasaron ás dependencias da biblioteca.
8. Dixitalización de fondos.

A tarefa máis importante levada a cabo no 2009 e á que dedicamos a maior parte do tempo foi a dixitalización de fondos.

Podemos distinguir dous grandes grupos.

  - 8.1. Dixitalización de fondos bibliográficos e hemerográficos pertencentes na súa maioría ao fondo galego do século XIX.

Foi posible grazas ao “Convenio de colaboración entre a Cidade da Cultura de Galicia e a Real Academia Galega para a conservación e difusión do seu fondo bibliográfico e documental” (Santiago de Compostela, a 19 de novembro de 2008).

A empresa encargada de levar a cabo esta tarefa foi Informática EL Corte Inglés, que desprazou o seu equipo material e humano ata as instalacións da RAG onde levou a cabo a dixitalización de 811 monografías e 56 publicacións periódicas entre os meses de abril e setembro do 2009.

Pola nosa banda o traballo desenvolvido foi o seguinte:

    - Selección do grupo de obras que se dixitalizarían, seguindo as directrices da Consellería de Cultura.
    - Selección do exemplar concreto para dixitalizar no caso de existiren varios.

- Preparación dos exemplares. Houbo que desintonar 39 volumes.
- Proporcionar e recoller a cantidade de volumes estipulada periodicamente.
- Control de todo o proceso mediante unha base de datos.
- Facer constar no catálogo automatizado a nota de –dixitalizado– en todos as obras sometidas a este proceso.

8.2. Dixitalización do *Boletín da Real Academia Galega*.

Grazas a unha axuda solicitada e concedida no ano 2008 polo Ministerio de Cultura denominada: “Ayudas para la creación y transformación de recursos digitales y su difusión y preservación mediante repositorios” puidemos levar a cabo este ano o proxecto de dixitalización do *Boletín da Real Academia Galega*, anos 1906-1980 (núms. 1-360) así como a *Colección de Documentos Históricos*, editados co *Boletín*.

Ademais o proxecto incluíu a creación dunha aplicación que permite aos usuarios consultas sobre os fondos dixitalizados por diferentes campos (autor, título, ano, número e texto) a través da plataforma Web.

A empresa encargada da dixitalización foi Imaxin Software.

O noso traballo consistiu en:

- Especificación de contidos que será preciso ter en conta no deseño da aplicación destinada á consulta dos usuarios.
- Elaboración do texto de presentación da citada aplicación.
- Revisión de todas as pantallas de consulta, ao final do proceso, coas modificacións e suxestións pertinentes.
- Revisión dos Índices, en especial o referido aos nomes de autor, co fin de uniformizalos para evitar dispersións na información obtida.
- Elaboración da Xustificación da Axuda.
- Creación dos formatos Marc XML e Dublin Core dos distintos artigos do *Boletín* e *Documentos Históricos* (como complemento á xustificación da axuda) en colaboración con Imaxin.
- A nosa intención é que estes fondos estean proximamente accesibles a través da nosa páxina web.

9. Catalogación informatizada das monografías.

Incorporáronse ao catálogo de 360 novos volumes.

10. Atención de usuarios (consultas telefónicas, resposta de correos electrónicos ou atención na propia sala de lectura):

10.1. Información bibliográfica.

10.2. Consulta e reprodución de fondos segundo a normativa.

10.3. Tratamento informático destes datos de consulta e reprografía.

Este ano consultáronse 643 obras e realizáronse 334 reproducións, na súa maioría en formato dixital.

Ademais revisouse e modificouse lixeiramente a normativa e o formulario de pedimento de reprodución.

O Día da Letras Galegas, este ano dedicado a Ramón Piñeiro, centrou gran parte das consultas e reproducións e na sala de lectura reservouse un andel para expoñer todas as obras relacionadas dalgún xeito co homenaxeado.

ARQUIVO

Creado en 1905.

Director: D. Xosé Luís Axeitos Agrelo.

Financiamento: Consellería de Cultura, Comunicación Social e Turismo.

Traballos desenvolto:

Ao longo do ano 2009 realizáronse os seguintes traballos técnicos:

1. Catalogación dos fondos documentais:
  - Angel del Castillo
  - D. Garcia Sabell
  - E. de la Roche Mille
  - Familia Góñez de las Riberas
  - Familia Fernández Insúa
  - Familia Bermúdez de Castro
  - Familia Villar Chao
  - María Casás
  - Oscar Correa Barceló
  - Correspondencia de Vaamonde Lores
  - Irmans de la Iglesia (entrega 2)
2. Catalogación dos fondos fotográficos:
  - Irmans de la Iglesia
  - Sofía Casanova
  - X. Bóveda
  - E. Abente y Lago
  - J. Naya
  - Real Academia Galega. Actos.
3. Migración da base de dato de fotografías ao sistema de xestión documental ALBALA.
4. Corrección da migración fotográfica .
5. Corrección de fondos no Sistema Integrado para a Xestión de Arquivos ALBALA.

6. Estruturación e mantemento das coleccións.
7. Corrección da colección de pergameos.
8. Xestión das reproducións: 46 solicitudes.
9. Integración de 142 ms. na colección do Arquivo.
10. Colaboración coas seguintes institucións e actos: BMEL, Editorial Hércules, Concello do Grove, Exposición *Telón de Fondo*, Exposición *Ondas de Irmandade*, Museo Arqueolóxico Provincial de Ourense, Filmanova, Exposición *Centenario do Asociacionismo mariñeiro en Sada*, Museo das Peregrinacións, Voz Audiovisual, Xornal de Galicia, Alvarellos editora, Concello de Ourense.
11. Rexistro de entrada
  - Compra:
    - 12 accións antigas.
    - Himno de Galicia e unha tarxeta de socio da Asociación de Amigos da Fala.
  - Doazón
    - Colección de fichas heráldico-xenealóxicas por Carmen Correa Barceló.
    - Fotografía de José Viales Moutinho por José Viales.
    - Documentación da Asociación Iniciadora e Protectora da RAG na Habana doazón de L. Alonso Girgado.
    - Documentación do Congreso X. M. Perez Parallé doazón da Asociación de Amigos de Barallobre.
    - Reprodución de documentación sobre o cerco de María Pita doazón de C. Martín Velazquez (RDO Comunicación cultural).
    - Reprodución de documentación referente ao sable de Solís doazón de I. Novoa Cisneros.
    - Parte do arquivo dos Irmáns de la Iglesiadoazón de R. Saurín de la Iglesia.
    - Reprodución dun programa sobre Álvarez Blazquez doazón de Fernando Santos (TVG).
    - Fotografía da visita do Presidente da Xunta á RAG doazón de A. Fernández Albalat.
  1. Redacción de normas e procedementos.
    - Normas de consulta.
    - Procedemento de reprodución.
    - Procedemento de saída.
  2. Atención a
    - 104 usuarios presenciais.
    - 100 consultas correo electrónico.
    - 25 consultas telefónicas.

MUSEO RAG

Creado en 1905.

1. Catalogación informatizada do patrimonio artístico da RAG, 83 novas referencias.
2. Xestión do patrimonio.
  - 2.1 Saídas temporais de fondos con destino as seguintes exposicións:
    - *La Ciudad desde los tiempos de Alfonso IX*, organizada polo Concello d A Coruña, 2 pezas:
      - Retrato fotográfico coloreado de D. Manuel Murguía.
      - Chistera de D. Manuel Murguía.
    - *Rostros de Brigantium*, organizada polo Concello d A Coruña, 1 peza:
      - Pendente Romano.
    - *A Cidade na arte. A Coruña vista polos artistas*. Organizada polo Museo de Belas Artes da Coruña, 1 peza:
      - Fonte da fábrica de mistos, óleo pintado en 1918 por Germán Taibo.
    - *Cabanillas e os artistas galegos da súa época*, organizada polo Museo de Pontevedra, 1 peza.
      - Retrato de D. Ramón Cabanillas por I. Díaz Pardo.
  - 2.2. Compactación na almacenaxe da colección, co fin de gañar espazo útil para ampliación da mesma.
  - 2.3. Mantemento e limpeza da colección, xestión de traballos de restauración nas pezas máis danadas.
3. Atención de usuarios mediante correo electrónico e teléfono.
  - 3.1 Información sobre a colección.
  - 3.2 Consulta e reprodución dos fondos segundo a normativa.
  - 3.3 Tratamento informático das peticións de reprodución e consulta.
4. Rexistro de entrada:
  - Doazóns:
    - Reprodución de un Busto de Emilia Pardo Bazán realizado por Lorenzo Coullaut, doado por Mondaríz Balneario.
    - Medalla e diploma XV premio “Celanova, casa dos poetas”.
    - Figura conmemorativa do 90 aniversario da Euskaltzaindia.

CONVENIOS, ACORDOS E CONTRATOS

Durante o ano 2009 a Real Academia Galega asinou unha serie de convenios de colaboración con distintas entidades co fin de desenvolver proxectos concretos:

- Convenio de cooperación entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para o mantemento do Servizo de Terminoloxía Científico-Técnica en lingua galega.

- Convenio de cooperación entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para a organización da vixésimo segunda edición dos Cursos de verán de lingua galega para estranxeiros.
- Convenio de colaboración entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para traballos de lexicografía e da gramática galega.
- Convenio de cooperación entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para darlle continuidade ao equipo de traballo sociolingüístico.
- Convenio de colaboración entre a Consellería de Cultura e Deporte da Xunta de Galicia e a Real Academia Galega para o desenvolvemento dun proxecto de migración de fondos do seu arquivo histórico a unha nova aplicación informática.
- Convenio entre a Consellería de Educación e Ordenación Universitaria da Xunta de Galicia para a informatización da biblioteca e o arquivo.
- Subvención da Secretaría Xeral de Política Lingüística para a realización dos seus traballos a prol da normalización lingüística do idioma galego.
- Convenio de colaboración entre a Excm. Deputación Provincial da Coruña e Real Academia Galega para o financiamento das actividades do ano dous mil nove.
- Acordo de colaboración entre Fundación Caixa Galicia – Claudio San Martín e a Real Academia Galega para contribuír ao financiamento da Casa-Museo Emilia Pardo Bazán.
- Financiamento da edición do *Boletín da Real Academia Galega*, pola Fundación Rodríguez Iglesias e Hércules de Ediciones, S.A.
- Convenio de colaboración entre a Real Academia Galega e o Concello de Laxe para a organización do fondo fotográfico Xosé Manuel Vidal, pertencente aos fondos do concello.
- Convenio de colaboración entre a Real Academia Galega e Microsoft para a inclusión do idioma galego.
- Convenio de colaboración entre Flora Pérez Marcote e a Real Academia Galega para a confección dun vestido para a exposición permanente da Casa-Museo Emilia Pardo Bazán.

OUTRAS CONTRIBUCIÓNS ECONÓMICAS

Ademais dos convenios asinados con institucións, tanto públicas como privadas, a RAG recibiu axudas de tipo económico para contribuír ao desenvolvemento da súa actividade diaria dos seguintes organismos:

- Ministerio de Educación y Ciencia. Secretaría de Estado de Universidades e Investigación (subvención destinada a financiar as actividades e funcionamento da Real Academia Galega).

- Ministerio de Cultura. Dirección General de Política e Industrias Culturais. Subdirección General de Promoción de Industrias Culturais y de Fundaciones y Mecenazgo (Axudas de acción e promoción cultural para a Casa-Museo Emilia Pardo Bazán).

REPRESENTACIÓN DA RAG

A Real Academia Galega ten representación institucional nas seguintes entidades:

- Consello da Cultura Galega.
- Consello de Comunidades Galegas.
- Consello Social da Lingua Galega (Concello de Vigo).
- Fundación Cidade da Cultura.
- Instituto da Lingua Galega.
- Padroado da Biblioteca do Real Consulado.
- Padroado da Biblioteca Nacional.
- Padroado da Fundación Caixa Galicia.
- Padroado da Fundación Carlos Casares.
- Padroado da Fundación Castelao.
- Padroado da Fundación Curros Enríquez.
- Padroado da Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Padroado da Fundación Luís Seoane.
- Padroado da Fundación Manuel Curros Enríquez.
- Padroado da Fundación Rosalía de Castro.
- Padroado do Museo do Pobo Galego.
- Padroado da Fundación Camilo José Cela.
- Padroado da Fundación Otero Pedrayo.
- Padroado da Fundación Manuel Puente “Cultura Gallega” de Buenos Aires.

PREMIOS NOS QUE A RAG TEN REPRESENTACIÓN COMO XURADO

- Premio Antón Losada Diéguez.
- Premio das Letras e das Artes de Galicia.
- Premio de Xornalismo de Opinión Roberto Blanco Torres.
- Premio Trasalba da Fundación Otero Pedrayo.
- Premio Otero Pedrayo.
- Premio Antonio López Ferreiro de Investigación Humanística e Premio para Investigadores Mozos (área de humanidades) correspondentes aos Premios Galicia de Investigación.
- Premios Nacionais de Literatura do Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.

INSTITUCIÓNS COLABORADORAS

- Arquivo do Reino de Galicia.
- Asociación de Escritores en Lingua Galega.
- Asociación PuntoGal.
- Asociación Socio-Pedagóxica Galega
- Caixa Galicia.
- Caixanova.
- Centro Galego de Artes da Imaxe (CGAI).
- Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades.
- Concello da Coruña.
- Consello da Cultura Galega.
- Deputación da Coruña.
- Deputación de Lugo.
- Fundación Caixa Galicia.
- Fundación Luís Seoane.
- Fundación Otero Pedrayo
- Fundación Pedro Barrié de la Maza, Conde de Fenosa.
- Fundación Rosalía de Castro
- Fundación Rodríguez Iglesias.
- Fundación Santiago Rey Fernández-Latorre.
- Grupo Radio Televisión de Galicia.
- Hércules de Ediciones.
- Instituto da Lingua Galega (ILG).
- Museo de Pontevedra.
- Museo do Pobo Galego
- Parlamento de Galicia
- P.E.N. Clube de Galicia
- Universidade da Coruña.
- Universidade de Santiago de Compostela.
- Universidade de Vigo.
- Xunta de Galicia

DOAZÓNS, DEPÓSITOS E ADQUISICIÓNS

13 de febreiro de 2009: Carmen Correa-Barceló Pérez-Escudero doou, á Real Academia Galega unha colección de fichas manuscritas de contido heráldico-xenealóxico recompiladas e pertencentes ao seu pai D. Óscar Correa Barceló.

26 de marzo de 2009: María Rosa Saurin de la Iglesia doou, á Real Academia Galega, unha colección de manuscritos, impresos, revistas, libros, debuxos e outros documentos que completan o Fondo Irmáns de la Iglesia doado á Real Academia Galega nos anos 1941 e 1944 por Dna. Eladia de la Iglesia Santos.

1 de abril de 2009: Luís Alonso Girgado doou á Real Academia Galega diversa documentación da Asociación Iniciadora da Real Academia Galega en Cuba.

25 de setembro de 2009: María Rosa Cal Martínez doou, á Real Academia Galega a seguinte documentación:

1. Un exemplar da súa tese de doutoramento titulada *A prensa alternativa en Galicia (1975-1984)*, lida na Universidade Complutense de Madrid en 1987.
2. Unha colección completa da publicación *Pumariño* (46 números) editada pola Asociación de Veciños de San Saturnino, entre 1976 e 1983.
3. Un exemplar da publicación *Xornalistas os nenos. Xornais escolares de Galiza 1975-1984*, da autoría de María Rosa Cal, Ferrol 2004.

30 de setembro de 2009: a Fundación Mondariz Balneario (FMB), e na súa representación D. Javier Solano Rodríguez-Losada, en calidade de Presidente da FMB doou á Real Academia Galega unha reprodución do busto de Emilia Pardo Bazán, realizado polo escultor Lorenzo Coullaut Valera a finais do século XIX, por encargo de Enrique Peinador Vela.

PUBLICACIÓNS DA RAG

GONZÁLEZ GONZÁLEZ, M. (dir.), *MAPA sociolingüístico de Galicia 2004. Vol. II: Usos lingüísticos en Galicia*. A Coruña: RAG, 2009.

LEDO ANDIÓN, M., *Do bucle e da fenda. Para un ensaio crítico sobre a cultura galega*. A Coruña: RAG, 2009.

Discurso de ingreso.

RIVAS BARRÓS, M., *A boca da literatura. Memoria, ecoloxía, lingua*. A Coruña: RAG, 2009.

Discurso de ingreso.

D. ANTONIO GIL MERINO (1916-2009)

O día 18 de outubro do ano 2009 finou aos 93 anos de idade, na súa casa da Coruña, Antonio Gil Merino, historiador, arquivista, bibliotecario e membro numerario da Real Academia Galega.

Antonio Gil Merino nacera o 4 de xuño de 1916 nunha vila da provincia de Palencia chamada Castrillo de Villavega, á beira do río Valdavia, afluente do Pisuerga, e próxima ás localidades de Carrión de los Condes, Osorno ou Saldaña. En Castrillo vive os seus primeiros anos, no seo dunha familia culta e preocupada por darlles estudos universitarios aos seus fillos. A súa nai, Basilisa Merino, era ama de casa e o seu pai, Julian Gil, estudara maxisterio, música e comercio e exercería de profesor en diferentes lugares de Cantabria. Antonio era o segundo de tres irmáns; a primeira, Rosario, morrera de cativa antes do nacemento de Gil Merino, polo que sempre desenvolveu o papel de irmán maior. Tivo despois unha irmá, Concepción, á que lle leva dous anos, que estudará Farmacia entre Valladolid e Santiago de Compostela. A pesar de pasar soamente tres anos nesta localidade palentina, gardoulle sempre grande apego, conservando a familia a súa casa de nacemento (e onde a súa irmá establecería a farmacia durante un tempo), polo que volveu para pasar moitos veráns ata o falecemento dos seus pais nos anos sesenta.

Debido precisamente á profesión do pai tiveron que mudar de residencia en varias ocasións. Os primeiros lugares foron na volta do val de Soba, na provincia de Cantabria. Primeiramente Santayana, en 1919, onde o seu pai foi director da Fundación¹ Velasco, e un ano despois mudáronse a Hazas de Soba, onde viviron dende 1920 ata 1927 na casa-escola da Fundación Lastra, na que o seu pai era mestre e tamén director.

As primeiras lembranzas da súa nenez foron precisamente nesta paisaxe cántabra; as primeiras feiras en Espinosa de los Monteros, as neves invernales que os deixaban incommunicados durante case un mes, os lobos que paseaban diante do “patín” da súa casa durante eses crus invernos, os seus primeiros “xoguetes”, como un aro que era movido por un pau, e por suposto as súas primeiras trasnadas das que aínda lle quedaban cicatrices, como cando caeu do patín da escaleira da casa e se mancou no brazo, e que despois lles dicía ós seus netos: “é unha ferida da Guerra”, historias que nunca cansaba de contar.

---

1 Estas fundacións eran creadas por indianos, como fundacións benéfico-docentes coa intención de ensinar estudos mercantís e de contabilidade a futuros emigrantes de diversas idades, sobre todo a América, para que non abusasen económica nin laboralmente deles. A fundación Velasco fora creada grazas ás doazóns de D. Dionisio García Velasco, e a de Hazas de Soba grazas ás de D. Cirilo Lastra Fernández.

No ano 1927 múdanse a Ramales de la Victoria (Cantabria), novamente polo traballo do pai, esta vez na Fundación Orense². Namentres, Antonio estuda o bacharelato, facendo dous cursos nun, entre esta vila cántabra e o colexio dos P.P. Escolapios en Villacarriedo (Cantabria), ao que acode a estudar exclusivamente a materia de latín ata o ano 1932, sempre aconsellado polos coñecementos dos seus pais. Aos catorce anos vive o nomeamento da II República: “Ese día subíronnos a todos ao faiado porque os republicanos querían queimar o colexio”, acontecemento que recordaba ultimamente todos os anos o 14 de abril.

Nos anos 1932 ata 1936 estuda Filosofía e Letras na Universidade de Valladolid, sección de Historia, e licénciase no mes de xuño, pouco despois de facer os vinte anos. Nese mesmo ano, o 18 de xullo estala a Guerra civil española, co que o seu labor académico e laboral queda estancado ata a fin da contenda, tres anos despois.

Rematado o conflito, dende 1940 ata 1944 exerce como docente de bacharelato en institutos de Santander e Torrelavega (Cantabria). Durante eses anos frecuenta, na cidade de Santander, a Biblioteca Menéndez Pelayo, coa que sempre manterá boísima relación, carteándose durante moito tempo co que neses momentos era o seu director, o seu amigo Enrique Sánchez Reyes, e tamén posteriormente cun dos seus directores máis representativos D. Ignacio Aguilera Santiago. Participa tamén como asistente en diversos cursos de verán na Universidade Internacional de Santander, o que o levou a reorientar os seus estudos cara á historia das institucións e das ciencias auxiliares³, aconsellado novamente polo seu pai.

Comeza entón a preparar oposicións ao Corpo Facultativo de Arqueiros, Bibliotecarios e Arqueólogos, que aproba no ano 1944 co número dous da súa promoción, dándolle facilidades para elixir destino. Decantouse pola cidade de Lugo, pois “tiña Galicia fama de boa comida”. A partir deste intre, a actividade cultural desenvolvida por Gil Merino comeza a ser sobresaínte, tanto na cidade coma na provincia lucense, e relaciónase con recoñecidos persoeiros como Álvaro Cunqueiro, Ferro Couselo, Antonio Fraguas, Marino Dónega, Santiago Montero Díaz....

En Lugo establécese nun coñecido hotel do centro, hotel Doña Virtudes. Alí coñece a Josefina Meiriño San Martín, unha coruñesa aínda que *borinqueña* de nacemento, destinada tamén na cidade polo seu traballo na Comisaría de Abastecementos e Transportes, moi alegre, vital e valente, coa que inicia un noivado.

Nesta cidade é destinado como director da biblioteca pública. Mais para a súa sorpresa dita biblioteca aínda non existía, e mentres tivo que exercer como Profesor Axudante do Instituto Masculino de Ensino Medio.

Durante a súa xestión creou a Biblioteca Pública Provincial Unificada, (1944) resultado da fusión nunha soa entidade da antiga biblioteca da Deputación e a creada polo

2 Fundación sita en Ramales de la Victoria e creada pola doazón de D. Francisco de Paula Orense.

3 “Antonio Gil Merino”, en *Enciclopedia Gallega*, pp. 29-30.

Estado, previo acordo do Ministerio de Educación e a Corporación Provincial, co que conseguiu crear unha das mellores bibliotecas de Galicia⁴. Tamén foi nomeado director dos Centros provinciais de arquivos e bibliotecas.

Dous anos despois é nomeado vogal do Padroado do Museo Provincial de Lugo, e no ano 1948 funda o Centro Provincial Coordinador de Bibliotecas, co fin de fomentar a cultura a través do libro e das bibliotecas na provincia. Grazas a esta iniciativa créanse bibliotecas municipais nas vilas e localidades máis importantes, ordenadas e catalogadas por este Centro Coordinador, que tamén se responsabilizaba da formación do persoal encargado de atendelas⁵. Nese mesmo ano concédeselle o cargo de Xefe de Arquivo da Delegación de Facenda e nos anos seguintes é nomeado Secretario do Padroado Provincial para o Fomento de Arquivos, Bibliotecas e Museos, Secretario da súa Comisión Executiva, e vogal de Xunta do Museo Provincial, de Lugo.

No mes de agosto do ano 1949, e tras catro anos de noivado, contrae matrimonio con Josefina, “Fina”, na cidade da Coruña, aínda que o novo matrimonio vivirá algúns anos máis en Lugo, cidade na que estaban perfectamente integrados. Neste tempo nacen os seus dous fillos, Antonio e María José.

O 30 de maio de 1951 inaugúrase o Arquivo Histórico Provincial de Lugo⁶, creado pola súa propia iniciativa, con sede no Palacio Provincial, e do que sería o director. Ao ano seguinte, inaugúrase tamén unha importante sala da Biblioteca, pola doazón de D. Benito Menacho Ulibarri, a sala tomaría o seu nome. Durante esta etapa lucense realiza un importante número de exposicións e traballos, entre os que destacamos *Portugal en la obra de Méndez Pelayo*, co que foi galardoado co premio Laverde Ruiz nun certame celebrado en Lugo no ano 1947 sobre as letras portuguesas.

Porén, a súa estancia en Lugo estaba preto de rematar. No ano 1954 a familia trasládase á Coruña, onde se asentan definitivamente por causa do seu traballo, e tamén por desexo da súa muller, Fina, que sempre quixo volver á súa cidade. Gil Merino pasou a ser, por concurso de méritos, Director do Arquivo do Reino de Galicia (no ano 1954) e da Casa da Cultura da Coruña (dous anos despois). A correspondencia recibida durante algún tempo demostra a boísima relación que tiña cos seus colegas de profesión, xa que son numerosísimas as felicitacións e ofrecementos polo seu novo cargo. Cando chegaron á cidade, o edificio no que se situarían as dependencias do arquivo aínda non estaba rematado, razón pola que estiveron vivindo un ano na rúa Rubine, na casa familiar de Fina.

Na década dos anos sesenta morren os seus pais e a súa irma traslada a súa farmacia a Madrid, polo que Gil Merino espaza moito máis as súas visitas ao pobo que o viu nacer,

4 Gonzalez Catoira, A., *Nuevas biografías coruñesas*. A Coruña: Imprenta Valladares, 1997, pp. 306.

5 *Ibidem*.

6 Arquivo creado por Orde do Ministerio de Educación Nacional, e como resultado dun longo proceso iniciado en 1938 polo Padroado Provincial de Arquivos, Bibliotecas e Museos, a partir da publicación do Decreto conxunto dos Ministerios de Graza e Xustiza e Instrución Pública e Belas Artes de 12 de novembro de 1931, polo que se crean os Arquivos Histórico Provinciais).

e deixan de veranear alí. É precisamente neste anos cando coñece Prexigueiro, unha pequena aldea de montaña preto de Ribadavia, na provincia de Ourense, da que procede o seu sogro. A partir dese intre quedará irremediabilmente unido a ela, rehabilita a casa do seu sogro, á que vai pasar longas tempadas no verán e á que invita moitos dos seus amigos e tamén colegas de profesión, onde teñen agradables faladoiros nun tempo e lugar de lecer.

Durante ese ano incorporouse ao seu traballo nos baixos do edificio do Palacio de Xustiza onde estaban os fondos documentais que posteriormente pasarían a estar no novo edificio de San Carlos. Atopou un arquivo desorganizado, de feito abandonado, a pesar de ter no pasado á súa fronte homes como Martínez Salazar ou Marcelo Macías, que dedicaron máis tempo á súa tarefa literaria que a facer o labor dun verdadeiro arquivista; ler, ordenar, clasificar, inventariar e gardar⁷.

En 1955, o entón xefe de Estado, Francisco Franco, inaugura o Arquivo do Reino de Galicia, A Casa da Cultura, como era chamado o edificio naqueles tempos. Alí comparten dependencias o Arquivo, a Biblioteca e o A.C.I. (Asociación Cultural Iberoamericana). O novo edificio acolle tamén as vivendas das familias de Gil Merino, e do bibliotecario Miguel González Garcés.

Xa no edificio de San Carlos, axudado por un equipo reducido de persoal, puxo en orden e clasificou toda a documentación existente no arquivo, dende pergamiños familiares e documentos de fundación medievais do século IX ata papeis máis recentes⁸. Destacando o labor de Elvira Dugnot Villasonte, e co servizo anexo incorporado do Arquivo da Audiencia Territorial da Coruña, procedeu a desdobrar enormes legaxos do fondo da Real Audiencia, que constituía o groso do arquivo, a súa organización, descrición en cédulas soltas, pasando a súa cifra de 5.000 a 34.000 caixas e legaxos. A súa guía para o investigador do Arquivo Histórico do Reino de Galicia⁹, publicada en 1968 pola Dirección Xeral de Arquivos e Bibliotecas, é boa proba da súa intensa actividade. Este tipo de publicacións son mostra material de que os arquivos e os seus fondos son algo vivo, que crece, que necesita poñerse ao día para aqueles arquivistas que necesitan información actualizada e completa.

Dende a súa chegada á cidade herculina o seu labor no Arquivo foi incesante. Sempre interesado en achegar a cultura a través do libro e da investigación, organizou algúns cursos sobre o traballo dos arquivistas e bibliotecarios, o interese sobre a conservación

7 Gonzalez Catoyra, A., *Nuevas biografías coruñesas*. A Coruña: Imprenta Valladares, 1997, p. 306.

8 Ibidem.

9 Gil Merino, A., *Archivo Histórico del Reino de Galicia: Guía del Investigador*. Madrid: Dirección General del Patrimonio Artístico y Cultural, 1976, con prólogo de Vicenta Cortés Alonso. Na primeira publicación do ano 1968 contou coa colaboración de Elvira Dugnot e D. Antonio Matilla Tascón, Inspector Xeral de Arquivos, quen participou co prólogo. Sete anos máis tarde de publicarse a primeira guía do Investigador e coincidindo con ano do Bicentenario da Creación do Arquivo, Gil Merino confeccionou unha nova edición corrixida e aumentada da mesma, esta vez sen colaboradores e prologada pola entón Inspector Xeral de Arquivos, Vicenta Cortés Alonso, coa que mantivo unha grande amizade.

e a recuperación dos fondos arquivísticos, sobre fontes documentais, e sobre a utilización de novas tecnoloxías, como a informática ou as novas máquinas coas que se ía traballar (microfilme, etc.). Tamén destacou pola organización de congresos ou exposicións¹⁰ xa foran no Arquivo, ou co préstamo de documentos a outras Institucións.

Así mesmo, non podemos esquecer o interese que amosou en achegar o arquivo á xuventude, con visitas guiadas para estudantes, como por exemplo as que facían as alumnas do colexio feminino Calasanz no ano 1962, as que realizaban anualmente aos alumnos de Xeografía e Historia da Universidade de Santiago baixo a tutela do catedrático D. Manuel Lucas Álvarez, ou as da Escola de Artes e Oficios, que el facía en compañía do seu compañeiro e amigo Vales Villamarín, e das que aínda quedan os agradecementos polas atencións prestadas

Era tamén habitual velo rodeado de xente nova e non tan nova, que acudía ao Arquivo do Reino para obter información tanto para libros, artigos, teses, estudos... aos que Gil Merino atendía cunha amabilidade e dedicación abraiante, axudándolles coa súa experiencia e sabedoría. Moitos deses escritores e investigadores mantiveron con Antonio unha excelentísima relación anos despois, algo que se pode comprobar en moitas cartas que pasado o tempo seguía recibindo (Maurin Mitchel, Laura Fernández de la Vega, María Rosa Saurin de la Iglesia...).

A súa presenza en actos culturais era habitual, normalmente convidábano a reunións, exposicións, actos, coloquios, congresos nacionais e internacionais, mostras... e participaba activamente naqueles que así o requirían. Tamén era membro habitual do tribunal de Oposicións ao corpo de Facultativos Arqueiros, Bibliotecarios e Arqueólogos e documentalistas.

O seu labor pronto sae das paredes do Arquivo, xa que son varias Institucións as que lle recoñecen o seu traballo cultural. Así, no ano 1954 é nomeado académico correspondente da Real Academia Galega, e vogal da Casa-Museo Emilia Pardo Bazán tan só dous anos despois. Nun principio, a Institución estaba nas dependencias do Concello, ata que na década dos sesenta se muda á localización actual, na rúa Tabernas, número 11. A pesar de ir de cando en vez, o seu labor é destacable. Creou un grupo ao que lle ensinaba a catalogar mediante a *catalogación alfabética por autores*. No ano 1975, é proposto para académico numerario da Real Academia Galega polos seguintes académicos: Enrique Chao Espina, Antonio Meijide Pardo, Francisco Vales Vilamarín e Eugenio Torre Enciso. O 13 de decembro de 1975 le o seu discurso de ingreso sobre *La obra del Dr. D. Juan Francisco de Castro en la cultura gallega del siglo XVIII*, que foi contestado en nome da institución por Enrique Chao Espina.

10 Algunhas desas exposicións son: “España e as súas provincias”, do ano 1958; “A lingua de Galicia nos documentos medievais”, no 1978; “O constitucionalismo español” (exposición itinerante que chega ao Arquivo no ano 1979); no ano 1980 expónse “XV centenario do nacementos de San Benito de Nursia”; ao ano seguinte, “Cántabros, astures y galaicos” e “A comunicación nos mosteiros medievais”... e un longo etcétera.

No ano 1959, noméano membro da Academia de Genealogía Mota Padilla¹¹, primeira asociación xenealóxica de América latina, con sede en Guadalajara, México.

En 1964 é nomeado membro numerario do Instituto “José Cornide de Estudos Coruñeses¹²” e director da súa revista. Alí, dirixiu o inventario da abundante correspondencia de Salvador de Madariaga e o propio Instituto.

No ano 1965 confecciona unha relación de fondos de interese para a historia de España en arquivos italianos e para a historia de Italia en arquivos españois, pola que recibe a medalla ao mérito civil polo seu labor difusor da literatura e arte italiana polo goberno dese país.

No ano 1976 o Arquivo do Reino de Galicia convértese en membro institucional fundador do Padroado do Museo do Pobo Galego, celebrando o acto fundacional o 31 de xullo na cidade de Santiago de Compostela. Posteriormente, convértese en membro da asociación de ANABAD¹³.

As décadas dos setenta e oitenta son unha época feliz, pois aumenta a familia. Casan os seus fillos, Antonio, con María José Matallín, e nacen os seus netos. Non obstante no ano 1985 tense que xubilar aos 67 anos de idade. Supuxo un cambio radical no seu estilo de vida. Era un home ao que lle gustaba o seu traballo, estar arquivando e axudando á xente nos seus doutoramentos, teses... e non realizar diariamente esas tarefas causoulle unha pequena depresión. Mudouse coa súa muller á casa de Riazor, na que vivirá ata o ano 2009

Pero a súa xubilación non é sinónimo de cesamento na súa actividade cultural. Un ano despois da mesma comeza a formar parte do Xurado do premio Nacional de Literatura Narrativa, ata o ano 1993. Así mesmo, tamén nese ano e tralo falecemento de Juan Naya, na Real Academia Galega comeza a ocuparse do arquivo e da biblioteca, aínda que haberá que agardar ao ano 1997 para que sexa nomeado oficialmente para o posto, cargo que ocupa ata o ano 2005.

Pero, por suposto, non podemos esquecer a súa produción bibliográfica, que sen ser o que máis define o seu traballo, é digna de mención. Os seus escritos aparecen publicados en diversas revistas científicas e profesionais, en prensa periódica local, actas de con-

---

11 Fora erixida en memoria do primeiro historiador do Antigo Reino de Nova Galicia no Virreinato da Nova España, Matías Ángel de Mota Padilla **According with an article published in the *Genealogical Journal* (1971), this institution was the first genealogical association in.** (1688-1766), autor de *Historia de la Conquista del Reino de la Nueva Galicia* (1741).

12 A finalidade do Instituto e a razón do seu nome, que pretendía honrar a memoria do ilustre polígrafo coruñés José Cornide Saavedra, foi a de canalizar a actividade cultural de todas aquelas persoas interesadas no pasado, presente e futuro da Coruña, encamiñando os estudos da cidade cara a diversas áreas como: historia, tradicións, exaltación dos seus fillos ilustres...

13 A Federación Española de Asociacións de Arqueiros, Bibliotecarios, Arqueólogos, Museólogos e Documentalistas (ANABAD) é unha entidade sen ánimo de lucro destinada a agrupar a cantos se ocupan profesionalmente dos arquivos, bibliotecas, museos e centros de documentación e información, parques arqueolóxicos e centros de interpretación, ou que teñen un interese especial por este tipo de institucións

gresos.... Non ten unha liña de investigación, posto que son moitos e moi diversos os temas que abarca nos artigos. Así, podemos citar algúns relacionados cos arquivos, e da cultura escrita:

“Catálogo de la I exposición del Libro Lucense”, Lugo, 1945.

“ El Archivo Histórico Provincial de Lugo”, *El Progreso* (11-VI-1950).

Incunables y libros raros del siglo XVI en la Biblioteca Provincial de Lugo. Lugo, 1952.

“El Speculum Nauticum de Waegenært y su descripción de las costas de Galicia”, *Boletín de la Comisión Provincial de Monumentos de Lugo*, núm. 43, Lugo 1953.

El archivo Regional de Galicia y la historia de la agricultura: aportación a la ponencia de la Dirección General de Archivos y Bibliotecas en la VIII Conferencia de la Table Ronde de Archivos, Budapest, 1963.

“Notas históricas sobre la Real Audiencia de Galicia en la Segunda mitad del siglo XVI y su traslado a La Coruña”, *Revista del Instituto José Cornide de Estudios Coruñeses*, A Coruña, 1966.

Archivo Histórico del Reino de Galicia: Guía del Investigador. A Coruña. Dirección General de Archivos y Bibliotecas, 1968. En colaboración con Elvira Dugnot Villasonte e con prólogo de Antonio Matilla Tascón.

Guía del investigador del Archivo Histórico del Reino de Galicia. Madrid: Servicio de publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia, 1976 (2ª edición conmemorativa del bicentenario de la creación del Archivo). Prólogo de Vicenta Cortés Alonso.

“Pólogo” en Gallego Domínguez, Olga: *Archivo histórico provincial de Orense: Guía del investigador*. Madrid: Servicio de Publicaciones del Ministerio de Educación y Ciencia, 1977.

“Un órgano de expresión cultural de Galicia: *El Boletín de la Real Academia*”, *La Voz de Galicia* (2-X-1977).

“Algunas ideas acerca de la incorporación de los documentos procedentes de organismos de la Administración pública e institucional a los Archivos históricos”, comunicación presentada no V Encontro dos Bibliotecarios, Arquivistas e Documentalistas Portuguesesm Braga, 6-9 de outubro de 1976.

Participou nas “Bases para unha organización autonómica dos Arquivos de Galicia” *Boletín de Anabad*, 1978.

“El archivo Histórico del Reino de Galicia. Presente y futuro de La Coruña”. *Instituto José Cornide de Estudios Coruñeses*, A Coruña, 1983-1984, V. I, p. 93-98.

“O Pazo de Xustiza, sede do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia”, en *O Pazo de Justiza da Coruña, Sede do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia*. Folleto Conmemorativo de la rehabilitación da Sede do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia. A Coruña: Deputación Provincial de A Coruña, 2000.

Outra liña importante é a que ocupa o século XVIII, momento de renovación cultural e intelectual de Galicia, con diversos estudos.

“La Jurisdicción de la Puebla de Brollón en la segunda mitad del siglo XVIII”, *Boletín de la Comisión Provincial de Monumentos Históricos y Artísticos de Lugo*. T. 5, n. 37-38 (1952), pp. 73-79.

“Un epistolario entre Mayáns y Siscar y el deán de Santiago D. Manuel Francisco Rodríguez de Castro”, *Boletín de la Real Academia Gallega*. T. 28, n. 321-326 (1957), pp. 127-151.

Abad Flores, Odeón Luis: “Sobre la Academia de Apucultura de La Coruña”/discurso leído por el Sr Odón Abad Flores, contestación a cargo del Sr Gil Merino “La vida y obra de Don José Cornide Saavedra (breve biografía)”, *Revista Instituto José Cornide de Estudios Coruñeses*, 1992.

“La Vendimia en Las Mariñas de Betanzos durante el siglo XVIII”, *Anuario brigantino*, núm. 5 (1982), pp. 92-94.

Outros dos seus artigos destacan por estar relacionados coas cidades de Lugo e A Coruña, da súa historia e dalgunhas das personaxes máis salientables de cada unha delas:

“Mecenas en la emigración: Don Gumersindo del Busto y Don Benito menacho Uribarri”, *El Pueblo Galleg*, (25-VII-1950).

“Lugo: Ciudad del Sacramento. Tradición y Poesía”, *El Progreso* (11-VI-1950).

“La bibliofilia de San Froilan de Lugo”, *El Pueblo Gallego* (16-X-1954).

“Transcripción de las Constituciones de la Real Cofradía de Nuestra Señora del Rosario de La Coruña hechas y ordenadas por los cofrades de ella el 14 de noviembre del año 1574”, *Revista Instituto José Cornide de Estudios Coruñeses*, Ano 2, núm. 2 (1966), pp. 71-83.

Las constituciones de la Cofradía de Nuestra Señora del Rosario y de La Coruña. A Coruña. 1968.

“El comercio y el puerto de La Coruña durante el siglo XVI”, *Revista Instituto José Cornide de Estudios Coruñeses*, Ano 12, núm. 12 (1976) pp. 137-177.

“El puerto pesquero de La Coruña en el siglo XVI”, *Revista Instituto José Cornide de Estudios Coruñeses*, núms. 17-21 (1981-1985), pp. 185-210.

“Tres acontecimientos estelares”, *La Coruña al frente Ante el futuro de Galicia*, A Coruña, 1982, pp. 5-7.

“Estado social y urbanístico en La Coruña del año 1589”, *Galicia en Madrid*- Ano 8, núm. 30 (xullo-setembro 1989) pp. 7-13.

“La Vida y obra de don José Cornide Saavedra: breve biografía”, *Revista Instituto José Cornide de estudio coruñeses*, 1992.

“Casa-Museo de Emilia Pardo Bazán”, *Revista de Museología*, T. 4, núm. 14 (xuño 1998), pp. 41-43.

“Enrique Chao Espiña”, *Boletín de la Real Academia Galega*, núm. 361 (2000) pp. 294-295.

“El padre Sarmiento y los estudios paleográficos en España”, *Boletín de la Real Academia Galega*, T. 31, núms. 353-354 (1971-1972), pp. 96-109.

“Los barros de Buño. La artesanía alfarera”, *El Ideal Gallego* (28-IV-1974).

“Prólogo” en Daviña Sainz, Santiago: *Nuestro diario íntimo: memorias del alcalde Manuel Casás (al servicio de La Coruña y de Galicia)*. A Coruña Concello da Coruña, 1999.

É posible que eu como neta non sexa a persoa máis indicada para resaltar o seu labor cultural e laboral, pero si o persoal e o máis familiar. Bo, agarimoso coa familia e amigos, servizal, alegre e agradecido, dende o meu punto de vista todos os adxectivos bos quedan curtos. Dende logo, de cativos non tiñamos consciencia de a qué se dedicaba, só que sabía moito, moitísimo (custoulle o agarimoso alcume de “avó dicionario”). Eu, non obstante, tiven a sorte de compartir con el o gusto pola historia e tamén algúns momentos nos seus últimos anos na Real Academia Galega, velo gozar entre libros, facsímiles, e compañeiros. Sei, polos seus amigos e compañeiros de profesión que foi considerado como un pai para unha xeración de arquiveiros, ademais foi un home respectado, recoñecido, querido e, espero, recordado con cariño.